

COLOFON

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt vier keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen.
Gevestigd in Perron 3 Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen

www.heemkundekringrosmalen.nl
info@heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Rien van Grunsven, voorzitter
- Secretaris: vacature
- Henda Pennings, penningmeester
- Wilma van Creij, bestuurslid
- Kitty van der Doelen-Crane, notulist

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Gerrit Mol
- Frans Vos
- Michiel van Heumen
- Wil Coppelmans (lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Druk: Nextprint B.V. Rosmalen

Losse nummers:

- € 5,50 per uitgave

Distributieadres:

- Henda Pennings
Vliertwijkstraat 4c
5249 RH Rosmalen

Kopijadres:

- Heemkundekring Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen
- g.mol@ziggo.nl

Ledenadministratie:

- Henda Pennings
Vliertwijkstraat 4c
5249RH Rosmalen

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vernoemd of afgebeeld tenzij bronvermelding plaatsvindt.

JAARGANG 21 - NUMMER 3 SEPTEMBER 2011

Inhoudsopgave	Pagina
<i>Redactie</i>	Voorwoord 2
<i>Henk de Werd</i>	Het huwelijk van Johannes van Schijndel en Willemijn Heesakkers 1865 2
<i>Gerrit Mol</i>	Samenleving: Rosmalens toneel 13
<i>Rob Hoogeboom</i>	Kollergang-Rosoliemonument 20
<i>Werkgroep Interviews</i>	Rusmollese portretten Leo van den Broek 27
<i>Gerrit Mol</i>	Tweede Wereldoorlog en het onderwijs 31
<i>Gerrit Mol</i>	De ramp in de Lübecker bocht 32
<i>Harry Coppens</i>	Voor u gehoord 61 34
Heemkundekring Rosmalen dankt de sponsors	36

Foto omslag:

Gezicht op Rosmalen met Lambertuskerk, gezien vanuit het noordoosten. Aquarel uit 1815, gemaakt door een zekere P. Testas en ondergebracht in de Brabant-Collectie van de Universiteit van Tilburg.

P. Testas is Mr. Pieter Testas (1799 – 1866) of diens vader Mr. Pieter Hendrik Testas (1761 – 1819), beiden uit Amsterdam. Laatstgenoemde was getrouwd met een dochter van de Rosmalense dorpssecretaris Johan Adriaan Esser. Deze familierelatie verklaart het bestaan van een aantal vroeg 19e-eeuwse aquarellen van Rosmalen van de hand van Testas, aanwezig in de Brabant-Collectie

Voorwoord

De gedachten van veel Rosmalenaren gaan in deze periode weer uit naar de vreselijke oorlogsjaren en de bevrijding van ons mooie dorp. Het is goed dat daaraan half oktober opnieuw aandacht wordt besteed door de uitgave van een aangepaste versie van de lijst met oorlogsslachtoffers door de mensen van de Gedachteniskapel. Ook in deze uitgave van Rosmalla vindt u een paar artikeltjes over de oorlogsperiode. Henk de Werd trof een huwelijksbewijs en vertelt daar uitvoerig over. U verwachtte ongetwijfeld ook een artikel over ons nieuwe molenmonument en u wordt door Rob Hoogeboom op uw wenken bediend. De geschiedenis van toneelgroep Samenleving wordt voor het voetlicht gebracht en de serie Rusmollese Portretten krijgt een vervolg met een zeer lezenswaardig verhaal rond Leo van den Broek. Henk de Laat was zo vriendelijk om de smakelijke verhalen in Voor U gehoord te verluchten met leuke tekeningetjes. Veel leesplezier!

De redactie

Het huwelijk van Johannes van Schijndel en Willemijn Heesakkers 1865

Henk de Werd

Op 26 mei 1865 werd op het gemeentehuis van Rosmalen door burgemeester Lambertus van Erp, in zijn hoedanigheid van ambtenaar van de

Afbeelding 1: Het huwelijksbewijs uit 1865 van Johannes van Schijndel en Willemijn Heesakkers. Rosmalencollectie Henk de Werd.

burgerlijke stand, het huwelijk voltrokken van Johannes van Schijndel en Willemijn Heesak-

kers uit Rosmalen. Bruid en bruidegom gingen vervolgens met een fraai huwelijksbewijs naar huis. Bijzonder is, dat bijna 110 jaar na dato dat huwelijksbewijs, gezeten tussen de vele brieven die burgemeester Van Erp schreef aan zijn zoon Piet, notaris te Schaijk, weer terugkeerde naar Rosmalen, nadat het jaren en jaren door de notaris, zijn echtgenote Betsy, zijn kinderen en kleinkinderen bewaard was.

Ondergetekende heeft het een plaatsje gegeven in zijn Rosmalencollectie.

1 Op zoek naar Johannes van Schijndel.

Van Schijndel en Heesakkers... Het zijn geen onbekende achternamen in Rosmalen. In 1960 werd de 10.000ste inwoner in Rosmalen geboren: Johannes Adrianus Hubertus van Schijndel, zoon van Hubertus Johannes van Schijndel en Maria Johanna Theresia van den Heuvel. Mogelijk is hij een verre nakomeling van bovengenoemd bruidspaar uit 1865, maar garanties daarover geef ik u niet. De jongste gegevens uit de burgerlijke stand zijn nu eenmaal niet openbaar.

De persoon Johannes van Schijndel, naar wie wij op zoek gingen, was weliswaar geboortig van Rosmalen, zijn vader echter zag het levenslicht te Dinther.

Gezien de achternaam, stel ik vast, dat de wortels van deze familie uiteindelijk toch in Schijndel liggen.

1 Adriaan van Schijndel

Wat Dinther betreft komen we daar uit bij ene Adriaan van Schijndel. Met wie hij gehuwd was is me niet duidelijk geworden.

↓

2 Hendrikus Adriaan van Schijndel.

Zijn naam moeten we lezen in de betekenis van die tijd: Hendrikus van Schijndel, de zoon van Adrianus. Hij huwde te Dinther op 25 juni 1786 met Joanna Gevers, eveneens uit Dinther afkomstig. Uit dit huwelijk werden geboren:

A Gerardina van Schijndel, gedoopt te Dinther op 19 mei 1787.

B Leonardus van Schijndel, gedoopt te Dinther op 14 juni 1788.

C Ardina van Schijndel, gedoopt te Dinther op 18 juli 1791.

D Martinus van Schijndel, gedoopt te Dinther op 25 juni 1793.

E Adrianus van Schijndel. Zie 3

↓

3 Adrianus van Schijndel.

Adrianus van Schijndel, zoon dus van Hendrikus van Schijndel en Joanna Gevers, werd gedoopt te Dinther op 7 maart 1800. Op 13 februari 1825 huwde hij te Rosmalen met Johanna van der Heijden, geboren te Rosmalen op 23 augustus 1796 als dochter van Gerardus van der Heijden en Johanna Maria van Lith. Hij verlaat Dinther en gaat in Rosmalen wonen. Uit dit huwelijk werden o.a. geboren:

A) Hendrika van Schijndel. Zij werd geboren te Rosmalen op 16 november 1825. Zij huwde op 6 oktober 1853 met Cornelis van Dinther, geboren te Rosmalen op 13 april 1815 als zoon van Roelof van Dinther en Judith van Dam. Op 16 april 1875 huwde Hendrika van Schijndel voor de tweede keer met Adriaan Kappen, geboren te Berlicum op 21 december 1830 als zoon van Johannes Kappen en Theodora van Lokven.

B) Johannes van Schijndel, geboren te Rosmalen

in 1835. Hij is de Johannes van Schijndel, die op bovenstaan huwelijksbewijs genoemd wordt.

Zie 4.

↓

4 Johannes van Schijndel.

Hij werd geboren te Rosmalen op 4 september 1835 als zoon van de hierboven genoemde Adrianus van Schijndel en Johanna van der Heijden. Hij huwde, zie huwelijksbewijs, te Rosmalen op 26 mei 1865 met Willemijn Heesakkers, geboren te Rosmalen op 8 december 1835. Willemijn overleed reeds op 23 juli 1871 te Rosmalen. Zie verderop in dit verhaal. Johannes van Schijndel huwde vervolgens op 18 juni 1873 voor de tweede keer te Rosmalen met Maria van Grinsven, geboren te Rosmalen 22 februari 1835 als dochter van Antonie Hendrik van Grinsven en Anna van Bostel.

Uit het eerste huwelijk van Johannes van Schijndel (met Willemijn Heesakkers dus) werden geboren:

1 Een doodgeboren kind op 6 juni 1866.

2 Johannes van Schijndel. Hij overleed te Rosmalen op 22 april 1867.

3 Johannes van Schijndel. Zie 5

↓

5 Johannes van Schijndel.

Hij werd geboren in 1869 als zoon van de hierboven genoemde Johannes van Schijndel en Willemijn Heesakkers. Hij huwde te Rosmalen op 36-jarige leeftijd op 12 mei 1905 met de 22-jarige Antonia van Creij, dochter van Antonius van Creij en Johanna v.d. Boogaard.

De volgende kinderen van dit echtpaar stierven vroegtijdig:

Marinus van Schijndel, overleden te Rosmalen op 4 september 1910.

Wilhelmina van Schijndel, overleden te Rosmalen op 22 januari 1913.

Wilhelmina van Schijndel, overleden te Rosmalen op 26 februari 1914.

Johannes van Schijndel, overleden te Rosmalen op 1 januari 1917.

Antonia van Schijndel, overleden te Rosmalen op 19 maart 1919.

Hendrikus van Schijndel, overleden te Rosmalen op 15 mei 1919.

Antonia van Schijndel, overleden te Rosmalen op 29 december 1920.

Allegonda van Schijndel, overleden te Rosmalen op 26 februari 1927.

Hendrikus van Schijndel, overleden te Rosmalen op 4 januari 1928.

De gegevens van de kinderen, die wel in leven bleven, zijn in de archieven nog niet vrijgegeven.

2 Op zoek naar Willemijn Heesakkers.

Wat Willemijn Heesakkers betreft kunnen we starten met haar grootouders, te weten Wijnand Heesakkers, die gehuwd was met Maria v.d. Burgt.

1 Wijnand Heesakkers x Maria v.d. Burgt.

Uit dit huwelijk werden geboren:

A) Martinus Heesakkers. Hij overleed te Rosmalen op 16 september 1829.

B) Joannes Heesakkers, gedoopt te Rosmalen op 2 april 1791.

C) Johannes Heesakkers. Hij werd gedoopt te Rosmalen op 19 december 1799. Hij overleed te Rosmalen op 27 september 1829. Hij huwde op 26 juni 1825 met Cornelia van Houtum, geboren te Geffen op 28 maart 1803, dochter van Cornelis van Houtum en Maria v.d. Wijgert.

D) Henrica Heesakkers. Haar roepnaam was Hendrien. Zij werd gedoopt te Rosmalen op 25 februari 1793. Zij overleed te Rosmalen op 14 augustus 1848. Op 11 februari 1816 huwde zij te Rosmalen met Henrik Vorstenbosch, geboren te Orthen op 9 juli 1793, zoon van Antonie Vorstenbosch en Adriana Glaudemans.

E) Elizabeth Heesakkers. Zij werd gedoopt te Rosmalen op 7 maart 1798. Zij overleed te Rosmalen op 13 oktober 1848. Zij huwde te Rosmalen op 10 mei 1827 met Francis v.d. Velden, geboren te Rosmalen op 10 december 1802, zoon van Pieter v.d. Velden en Johanna Rooijackers.

F) Anna Maria Heesakkers, gedoopt te Rosmalen op 21 februari 1789. Zij overleed te Nuland op 2 augustus 1858. Zij huwde te Rosmalen met Hendrikus van Rooij, geboren te Nuland 24 mei 1784, zoon van Antony van Rooij en Maria van Swanenberg.

G) Pieter Heesakkers. Hij werd gedoopt te Rosmalen op 7 december 1786. Hij overleed te Berlicum op 19 december 1855. Hij was gehuwd met Anna Maria Gloudemans.

H) Nicolaas Heesakkers. Zie 2

2 Nicolaas Heesakkers x Elizabeth Smits.

Nicolaas Heesakkers werd op 26 oktober 1794 gedoopt te Rosmalen als zoon van de hierboven genoemde Wijnand Heesakkers en Maria v.d. Burgt. Hij overleed op 8 juni 1876. Hij huwde te Rosmalen op 11 februari 1816 met Elizabeth Smits, gedoopt te Rosmalen op 18 mei 1790 en overleden te Rosmalen op 22 augustus 1868. Elizabeth was de dochter van Willem Smits en Johanna Westerlaken.

Uit dit huwelijk werden geboren:

A) Antonie Heesakkers, geboren te Rosmalen op 21 juli 1824. Hij overleed te Rosmalen op 22 november 1871. Hij huwde te Rosmalen op 1 augustus 1857 met Johanna Maria Westerlaken, geboren te Rosmalen op 22 juli 1827, dochter van Adriaan Westerlaken en Geertruij Huijsmans. Na het overlijden van zijn echtgenote, huwde hij voor de tweede keer op 12 april 1866 met Wilhelmina Maria van Rosmalen, geboren te Geffen op 31 oktober 1830, dochter van Petrus van Rosmalen en Adriana van Uden.

B) Johanna Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 5 januari 1819. Zij huwde op 5 september 1857 te Rosmalen met Willem van Venrooij, geboren te Nuland op 29 oktober 1819, zoon van Lourens van Venrooij en Petronella van Nuland. Na het overlijden van haar man huwde zij voor de tweede keer op 16 juni 1865 te Rosmalen met Antonius Megens, geboren te Boxtel op 14 maart 1836, zoon van Jan Megens en Johanna van Riet.

C) Leonardus Heesakkers. Hij werd geboren te Rosmalen op 28 februari 1829 en hij overleed te Rosmalen op 18 september 1893. Hij huwde te Rosmalen op 2 augustus 1867 met Theodora Maria van Uden, dochter van Gerardus van Uden en Petronella van Rummelen.

D) Hendrikus Heesakkers. Hij overleed te Rosmalen op 23 november 1831.

E) Hendrik Heesakkers. Hij overleed te Rosmalen op 2 maart 1833.

F) Willem Heesakkers. Hij overleed op 20 maart 1856. Hij huwde op 12 augustus 1836 te Berlicum met Antonia van Rixtel, dochter van Jan van Rixtel en Anna Maas.

G) Johannes Heesakkers. Hij huwde op 4 juni 1847 te Nuland met Johanna van Santvoort, dochter van Johannes van Santvoort en Maria van Nuland.

H) Anna Maria Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 2 september 1827. Zij overleed te Geffen op 20 januari 1918. Zij huwde te Nuland op 28 juni 1855 met Jacobus Johannes Christianus Bodinot, geboren te 's-Hertogenbosch op 27 januari 1824, zoon van Ludovicus Antonius Bodinot en Maria Louisa Schmidt. In de overlijdensakte van Anna Maria Heesakkers wordt haar man genoemd als zijnde Jacobus Bodinsk.

I) Willemijn Heesakkers. Zie 3

3 Willemijn Heesakkers x Johannes van Schijndel.

Willemijn Heesakkers werd op 8 december 1835 geboren te Rosmalen als dochter van de hierboven genoemde Nicolaas Heesakkers en Elizabeth Smits. Zij huwde, zie het huwelijksbewijs, met Johannes van Schijndel. Willemijn overleed reeds op 23 juli 1871. Zij mocht slechts 35 jaar oud worden.

Haar verdere verhaal is tegelijk het verhaal van Johannes van Schijndel, dat ik hierboven reeds beschreef.

3 Rosmalen en de notaris te Schaijk

Hoe komt zo'n Rosmalens huwelijksdocument bij de notaris te Schaijk? Uit de bewaard gebleven brieven van de burgemeester weten we, dat via burgemeester Van Erp diverse vragen en opdrachten aangaande testamenten, koop / verkoop van een huis, intrestbetalingen, erfenissen, geldleningen, enz. enz. van inwoners uit Rosmalen gingen naar Piet van Erp, zoon van de burgemeester en notaris in Schaijk. Dit had mede te maken met het feit, dat de mensen hier het vertrouwen in de in ons dorp gevestigde Rosmalense notaris enigszins waren kwijt geraakt. Notaris Hamelberg alhier had er een potje van gemaakt, waarvan diverse inwoners de dupe waren geworden. In zijn brief van 19 januari 1877 schreef burgemeester Van Erp:

Met Hamelberg ziet het er gek uit. Vertrouwelijk is mij meegedeeld dat zijn geheel boeltje in beslag is genomen en waarschijnlijk zich in staat van kennelijk onvermogen zal laten verklaren; dus zoo goed als bankroet. Mij dunkt, dat nu de tijd aangebroken is voor U om hier zoo wat in de zaken te komen. (Mondeling hierover nader) Dit alles onder geheimhouding.

Er volgt een openbare verkoop van spullen uit het notariskantoor, waaronder het bureau. Piet van Erp heeft belangstelling voor dat meubelstuk. In de brief van 20 mei 1877 lees ik daarover:

Ik heb gisteren G.J. van Erp van Hintham bij mij gehad en die vertelde mij, zonder dat ik er naar vroeg, dat gij hem last gegeven had om den lessenaar bij de notaris Hamelberg te koopen, indien de notaris hem zelf niet wilde hebben, doch Van Erp heeft de broer van den notaris vóór de verkooping gesproken en deze zeide hem, die voor zijn broer te zullen koopen, zooals ook geschied is. Die heeft hem gekocht voor f 77,-. Duur genoeg, zooals Van Erp zegt. Wilt gij eenen lessenaar hebben, er worden er in 's Bosch dikwijls verkocht, zooals Van Erp zegt, dan zou hij er wel voor zorgen.

In juni 1877 ging notaris Hamelberg op de loop, toen hij de deurwaarder en de politie zag aankomen. De burgemeester schreef daarover in zijn brief van 3 juni 1877:

De notaris W.A.H. alhier is op de loop. Gisteren avond kwam een rijtuig met Deurwaarder en politie om hem te halen, doch toen hij ze aan zag komen, nam hij de vlucht over sloot en heg en struiken en liep de heide in. Den geheelen nacht is naar hem gezocht, doch niet gevonden. Of hij thans (namiddag 5 uur) present is, weet ik niet, doch betwijfel het, althans ik heb van zijn thuiskomst niets gehoord. Ze meenden hem weder te gijzelen op verzoek van eenen Heer uit Brussel, waaraan hij nog eene aanzienlijke som schuldig moet zijn. Ik vrees voor het ergste, want wat er van hem komen moet, begrijp ik

niet. Ongelukkigen slordigen lor!

In zijn brief van 10 juni 1877 beschrijft de burgemeester hoe Johannes Rooijackers uit Nuland door notaris Hamelberg, door de burgemeester een dief genoemd, belazerd werd. Johannes Rooijackers was overigens afkomstig uit Rosmalen. Hij was gehuwd met Gijsberdina Heijmans, dochter van Andries Heijmans. Uit dit huwelijk werd een zoon geboren. Na het overlijden van Gijsberdina huwde Johannes Rooijackers voor de tweede keer met Everdina van Rosmalen.

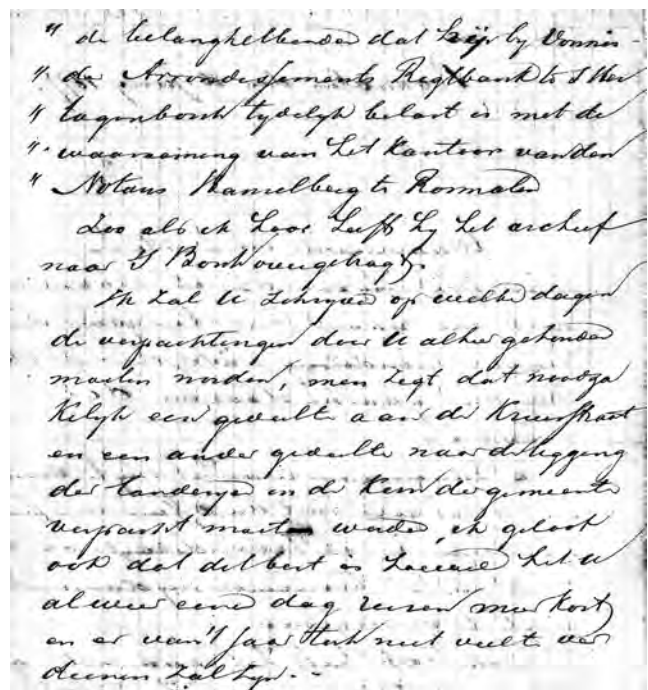
Wat Hamelberg betreft, die is nog altijd afwezig en heden heb ik daaromtrent afgekondigd: De notaris Loigeit verwittigt de belanghebbenden dat hij bij vonnis der Arrondissements Regtbank te 's-Hertogenbosch tijdelijk belast is met de waarneming van het kantoor van den notaris Hamelberg te Rosmalen. Zooals ik hoor heeft hij het archief naar 's Bosch overgebracht.....

Gisteren heb ik op verlangen van den Heer Officier van Justitie proces verbaal opgemaakt ten verzoeke van Joh. Rooijackers te Nuland tegen den notaris Hamelberg over de navolgende zaak. Rooijackers had van 4 verschillende menschen geld opgenomen, gezamenlijk ten bedrage van f 800,-, welke verhypothekerd waren. Door tusschenkomst van Hamelberg neemt hij op f 1300,- en geeft daarvoor hypotheek, welke f 1300,- bestemd waren om de f 800,- schuld af te lossen, die de notaris dan ook tot dat einder onder zich houdt, en 4 actens van roijement hem, Rooijackers in rekening brengt, die hij betaalt. De rest moet strekke tot kwijting der schuld, welke hij aan de notaris had. Tot dusver alles wel, maar helaas de notaris doet de schulden niet af en Rooijackers wordt nu door een der vroegere schuldeisers aangesproken bij deurwaarderexploot en het blijkt nu, dat er minstens nog f 600,- niet afgedaan zijn en ook ten kantore der hypotheken geen een roijement heeft plaats gehad, zoodat hij niet alleen de man heeft bedrogen, maar eenen dief is. Achter dit werk is zoo veel haast geweest, dat ik vertrouw, dat hij zijn eervol ontslag, waarom hij een zaak heeft, niet krijgt, maar gecasseerd wordt.

Afin al wat ge van hem leest is ellendig. Rooijackers heeft eene geheele rekening van hem, door hemzelf geschreven, doch niet geteekend....

Brief 21 Junij 1877:

De notaris W.A.H. is altijd nog zoek. Ik geloof, dat

*" de belanghebbenden dat hij by Vonnis
" der Arrondissements Regtbank te 's-Her
" togenbosch tijdelijk belast is met de
" waarneming van het kantoor van den
" Notaris Hamelberg te Rosmalen
Doe als ik Leo Luff by het archief
naar 's Bosch overgebracht.
Ik zal te Schijndel op eenige dagen
de verpactingen dewelke alhier geteekend
maken vinden, men legt dat nuoga
kijft een gewelt aan de kuispraat
en een ander gewelt naar de liggung
der landerij in de kern der gemeente
verpacten maken want, ik geloof
ook dat dit best is. Luceus het al
alweer een dag verson met kort
en er van 't jaer stuk met veel van
deuren zal tijp.*

Afbeelding 2: Gedeelte uit de brief van burgemeester L. van Erp, gedateerd 10 juni 1877, aan zijn zoon Piet. Rosmalencollectie: Henk de Werd.

zijn zaken geweldig in de war zijn.....

Dit alles gelezen hebbende, kunnen we begrijpen, dat de Rosmalense mensen destijds aanklopten bij notaris Piet van Erp in Schaijk, in wie ze wel het grootste vertrouwen hadden. Genoemd huwelijksbewijs heeft de notaris mogelijk nodig gehad in verband met het vroegtijdig overlijden van Willemijn Heesakkers en het tweede huwelijk van Johannes van Schijndel, waarbij de rechten voor de kinderen uit het eerste huwelijk moesten worden vastgelegd. Waarom het niet direct is teruggegaan naar de familie is ook voor mij een vraag. "Elk nadeel heb zijn

voordeel”, aldus voetballer Johan Cruijff. Dat geldt ook in dit geval. Het document bleef daardoor goed bewaard en kon als bron worden aangewend voor deze historische beschouwing.

4 Tot slot

In 1977 werd door het gemeentebestuur van Rosmalen voor inwoners met bijzondere verdiensten het ereburgerschap ingesteld. Daarvoor werd het “Boek van Verdiensten” aangelegd.

Het Brabants Dagblad schreef daarover in juni 1977 o.a.:

Afbeelding 3: Het “Boek van Verdiensten”, dat aan de Heemkundekring Rosmalen in bewaring is gegeven.

“Boek van Verdiensten”

Nieuwe onderscheiding in gemeente Rosmalen

De gemeente Rosmalen gaat personen, die zich op

Afbeelding 4 (Zie tekst afb 5)

een bijzondere wijze verdienstelijk hebben gemaakt in of voor de Rosmalense gemeenschap, inschrijven in een "Boek van Verdiensten". Daarmee kan de waardering van de gemeenschap tot uiting worden gebracht "en bovendien achten wij het een goede zaak dat het nageslacht kennis kan blijven nemen van deze voor Rosmalen verdienstelijke personen", aldus B. en W. in een voorstel aan de gemeenteraad.....

Gedenk in uw godvruchtige gebeden
de Ziel van Zaliger
Wilhelmina Kerkhof
weduwe van
Gerardus Heesakkers
(† 30 januari 1932)

geboren te 's-Hertogenbosch 13 april 1881 en overleden
te Rosmalen 23 november 1955 voorzien van de
H.H. Sacramenten.

Als de tijd gekomen is door de goddelijke Voorzienigheid bepaald, eindigt het leven van de mens hier op aarde. En of men jong is of oud, arm of rijk, doet niets af aan de voleinding. Dan zullen alleen nog de werken van ons leven spreken.

God heeft wonderbaar de aardse vreugde met bitterheid en droefheid vermengd, opdat wij ons er niet aan zouden hechten, maar zouden streven naar een hoger en zuiverder geluk, dat onvermengd en onvergankelijk is.

Haar kinderen staan op en roemen haar, God dankende dat een sterke vrouw hun moeder was, die het godsdienstig leven stelde boven vergankelijk goed.

Dierbare kinderen en kleinkinderen, wat gij van mij en vader geleerd hebt, doet dat, volgt ons na en gij zult een eeuwig leven bezitten. Laat de geestelijke band tussen U allen en ons uwe ouders en grootouders blijven voortbestaan door uw dagelijks gebed voor ons. Wij zullen ook uwe voorsprekers zijn. God zegene U.

Aan allen die mij kenden, vaartwel.
Onbevekt Hart van Maria, bid voor ons.

Afbeelding 5: Bidprentje van Gerardus Heesakkers en van Wilhelmina Kerkhof, alias Mina Pietjes. Collectie: Henk de Werd.

Afbeelding 6: Het woonhuis van Gerardus Heesakkers en Wilhelmina Heesakkers – Kerkhof en hun 9 kinderen. Fotoarchief Rosmalencollectie van Henk de Werd.

Afbeelding 7: Op deze mooie oude foto uit 1927 zien we Gerardus Heesakkers, zijn echtgenote "Mina Pietjes" en hun negen kinderen. De foto werd gemaakt b.g.v. het zilveren huwelijksfeest.

We zien, voorop, v.l.n.r.: Bert Heesakkers, Gerardus Heesakkers, Gerrit Heesakkers, Wilhelmina Heesakkers – Kerkhof en An Heesakkers. Op de tweede rij, staande, v.l.n.r.: Door Heesakkers, Marie Heesakkers, Leonardus Heesakkers, Petronella Heesakkers, Geerdina Heesakkers en Toos Heesakkers.

De foto werd voor dit artikel bereidwillig beschikbaar gesteld door Mien Kusters – van Muilekom, dochter van Jos van Muilekom en Geerdina Heesakkers.

Met ingang van 1 januari 1996 werden de gemeenten Rosmalen en 's-Hertogenbosch opgeheven en gingen zij samengevoegd verder onder de naam gemeente 's-Hertogenbosch. Enkele belangrijke zaken van de zelfstandige gemeente Rosmalen werden op 31 december 1995 overgedragen aan de Heemkundekring Rosmalen. Daaronder viel ook het gesloten verklaarde "Boek van Verdiensten".

De eerste ereburger van Rosmalen werd in 1978 in het boek ingeschreven. Het was Geerdina van Muilekom – Heesakkers. In mijn zoektocht naar de familie Heesakkers kon ik ook haar inpassen in de genealogische lijn, die, zoals u hierboven hebt kunnen zien en lezen, begint bij Wijnand Heesakkers, die gehuwd was met Maria van de Burgt. De grootvader van onze eerste ereburger Geerdina van Muilekom – Heesakkers was Leonardus Heesakkers. Hij was de broer van Willemijn Heesakkers van de huwelijksakte uit 1865 en u vindt hem hierboven terug in "2 Op zoek naar Willemijn Heesakkers" sub 2, letter C.

Leonardus Heesakkers.

Hij werd, zoals boven reeds geschreven, geboren te Rosmalen op 28 februari 1829. Hij overleed te Rosmalen op 18 september 1893. Hij huwde te Rosmalen op 2 augustus 1867 met Theodora Maria van Uden, dochter van Gerardus van Uden en Petronella van Rummelen.

Uit dit huwelijk werden o.a. geboren:

1 Lambertus Heesakkers, geboren te Rosmalen 29 september 1868. Hij huwde op 8 januari 1902 met Bernardina Zwanenberg, dochter van Johannes Zwanenberg en Antonia van de Meulenreek.

2 Gerardus Heesakkers. Zie hieronder.

↓

Gerardus Heesakkers

Gerardus Heesakkers werd geboren te Rosmalen op 23 oktober 1871. Hij overleed te Rosmalen op 30 januari 1932. Hij huwde te Rosmalen op 21 juni 1902 met Wilhelmina Kerkhof, dochter van Antonius Kerkhof en Petronella Timmermans. Wilhelmina Kerkhof, in oud-Rosmalen beter bekend als Mina

Pietjes, werd geboren te 's-Hertogenbosch op 13 april 1881 en zij overleed te Rosmalen op 23 november 1955.

Uit het huwelijk van Gerardus Heesakkers en Wilhelmina Kerkhof werden geboren:

1 Leonardus Heesakkers. Hij werd geboren te Rosmalen 2 februari 1903. Hij overleed te 's-Hertogenbosch op 31 maart 1992. Hij huwde met Adriana van de Wetering.

Zijn bidprentje zegt ons, dat hij een heel eenvoudige, hartelijke, meelevende mens was. Zijn gezin en zijn werk vulden zijn leven. Hij leefde intens mee met allen en alles wat hem dierbaar was. In lief en leed steunde hij op een sterk geloof....Een bescheiden man, die graag iets deed voor anderen en eigenlijk nooit iets terug verwachtte.

2 Petronella Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 28 maart 1904 en zij overleed te 's-Hertogenbosch op 23 september 1972. Zij huwde te Rosmalen op 18 juni 1925 met Antonius van den Akker. Zij zette zich geheel in voor haar gezin, waarbij *de zorgen haar niet bespaard zijn gebleven. Maar samen hebben wij ze kunnen dragen. Onze scheiding kwam nu onverwacht, maar vanuit de hemel blijf ik met je verbonden.*

3 Theodora Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 5 augustus 1912 en zij overleed te 's-Hertogenbosch op 3 maart 1973. Zij huwde met Martinus Rombout.

In de vreze des Heren opgevoed, heeft zij gewandeld in eenvoud des harten voor Gods aanschijn en deed wat welgevallig was in Gods ogen.

4 Lambertus Heesakkers. Hij werd geboren te Rosmalen op 20 januari 1918 en hij overleed te Rosmalen op 31 juli 1970. Hij huwde met Gerarda Dina Damen.

Hoe hard en tragisch dit heengaan voor zijn vrouw en kinderen ook is, toch moge het een troost voor hen zijn, dat hun lieve man en vader als een goed christen heeft geleefd en de dood hem derhalve niet onvoorbereid trof.

5 Gerrit Heesakkers. Hij werd geboren te Rosmalen op 6 december 1921 en hij overleed te 's-Hertogenbosch op 21 november 1983. Hij huwde met Leentje Westerlaken. Leentje overleed, 82 jaar oud, op 9 januari 2006. Op zijn bidprentje lezen we: *Maar zijn hart en zijn gedachten waren toch het meest van al bij zijn duivenmensen. Uren kon hij daarover met hen praten en ook voor de jonge duivenmelkers was hij een soort vertrouwensman, die hen de geheimen van het vak kon leren. Hij daar alles voor gedaan als medewerker van het vaste clubje, dat voor de duivenclub allerlei klusjes opknapt, waaronder schoonmaken van de manden, klokken stellen, enz. Hij was overal bij betrokken en geen moeite was hem te veel als hij iets voor anderen kon sjuuwen. Vooral voor kinderen en kleinkinderen was hij altijd druk in de weer, als ze iets moesten hebben of maken. Gerrit heeft echt geleefd en volop genoten van het leven en zo was hij ook iemand, waar mensen graag mee te doen hadden. Er waren altijd wel mensen, die kwamen buurten en ze waren altijd welkom, want hij was niet graag alleen.*

6 An Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 12 november 1914. Zij huwde met Cor van den Nieuwendijk. An overleed plotseling op 30 april 1976. Cor (Cornelis Hijacinthus) v.d. Nieuwendijk werd geboren te Alphen a/d Rijn op 11 september 1914 en hij overleed te 's-Hertogenbosch op 24 januari 1991.

Na geboren te zijn in Alphen a/d Rijn, kwam hij op jeugdige leeftijd naar Rosmalen waar hij een mooi gezin opbouwde, waar hij altijd liefdevol voor gezorgd heeft. In Rosmalen was hij een graag geziene persoonlijkheid, zeker bij voetbalvereniging O.J.C., waarvan hij 60 jaar lid was en 49 jaar bestuurslid. Hiervoor kreeg hij de gouden KNVB-afdelingsspeld en een oorkonde en de gouden speld van verdienste van de Ned. Kath. Sportfederatie. De mooiste onderscheiding kreeg hij in 1973 in de vorm van een eremedaille in zilver verbonden aan de Orde van Oranje Nassau. Ook bij toneelvereniging "Samenleving" heeft hij zich zeer verdienstelijk gemaakt. Ook bij zijn stamcafé "de Kèp" was hij een graag geziene gast waar hij graag een partijtje

mocht biljarten of met familie en vrienden zijn pilsje mocht drinken.

7 Marie Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 4 juni 1906 en overleed te 's-Hertogenbosch op 31 mei 1986. Zij huwde op 30 april 1925 met Willem van Rooij, zoon van Nicolaas van Rooij en Petronella van Griensven.

8 Antonia (Toos) Heesakkers. Zij werd geboren te Rosmalen op 28 augustus 1908. Zij huwde met Bertus v.d. Nieuwendijk.

9 Geerdina Heesakkers. Zie hieronder.

↓

Geerdina Heesakkers.

Geerdina Heesakkers werd geboren te Rosmalen op 8 juni 1910. Zij overleed te 's-Hertogenbosch op 2 januari 1984. Zij huwde op 12 juni 1930 met Jos van Muilekom. Jos (Adrianus Cornelis) van Muilekom werd geboren te Empel op 8 oktober 1901. Hij overleed te Rosmalen op 22 januari 1987.

Op het bidprentje van Jos van Muilekom lezen we: *Hij was een plichtsgetrouwe hardwerkend man, die er niet tegenop zag om soms ver van huis te arbeiden voor zijn gezin. Een actieve man in zijn bouwbond, maar zijn thuis was hem alles. In het gewone hartelijke goed-zijn voor zijn vrouw en kinderen lag zijn kracht.*

Bij zijn zilveren dienstjubileum bij de N.V. Aan-nemingsmaatschappij v.h. L. van Drunen en Zonen schreef het Brabants Dagblad:

Om half elf ontving de directeur, de heer M. Heijmans hem, vergezeld van zijn echtgenote, op het kantoor aan de Havendijk, waar hem een warme en welgemeende huldiging ten deel viel. De heer Heijmans prees de plichtsbetrachting van de jubilaris, gedurende al de jaren dat hij bij het bedrijf werkzaam was. Hij liet zijn woorden vergezeld gaan van een gouden horloge met inscriptie, een geschenk onder couvert en een oorkonde. Bovendien werd hem nog uitgereikt de zilveren legpenning met oorkonde van de Nederlandse Vereniging van Wegenbouwers alsmede de zilveren draagmedaille van de

N.A.P.B.... Namens het personeel werd de jubilaris toegesproken door de heer P. Kwik, die er zorg voor droeg dat deze thuis nog van een goede sigaar kan genieten.

Voor haar vele verdiensten werd Geerdina van Muilekom – Heesakkers in 1978 benoemd tot ereburger van Rosmalen en werd zij als zodanig ook ingeschreven in het Boek van Verdiensten. Zij ont-

Afbeelding 8: Uit: Brabants Dagblad van 22 november 1978. Rosmalencollectie Henk de Werd.

In dankbare herinnering aan

GEERDINA HEESAKKERS
echtgenote van
Adrianus van Muilekom

Ze werd geboren te Rosmalen 8 juni 1910. Na de sacramenten der zieken te hebben ontvangen is zij gestorven in het Groot-ziekengasthuis te 's-Hertogenbosch 2 januari 1984. Na een afscheidsviering in de Lambertuskerk te Rosmalen hebben we haar te rusten gelegd op de begraafplaats aldaar 5 januari 1984.

Haar dood kwam toch onverwacht gauw. We wisten natuurlijk van haar verzwakte vitaliteit. De laatste jaren was ze steeds meer afhankelijk van de zorgzame toewijding van haar man, die geen seconde van haar zijde week. We gunnen haar nu het geluk, dat God haar zeker geven zal.

Dien van Meulekom was een bijzonder mens. Samen met haar man heeft ze gezorgd voor haar gezin, ze was allereerst een zorgzame moeder en later een hartelijke oma voor klein- en achterkleinkinderen, maar

daarnaast was ze nog zoveel en deed ze nog zoveel. Al vroeg actief binnen de K.A.V. werd ze een steunpilaar bij vele inzamelingen, de bedevaart naar Baurain was haar zo dierbaar en dan nog die vele werkzaamheden binnen de HEVO. Maar bovenal was de zieke medemens haar dierbaar. De Zonnebloem had aan haar een gouden lid. Ze was bescheiden en eenvoudig maar altijd in de weer voor iedereen. Haar sociale gevoel maakte haar tot een kostbaar iemand voor de hele gemeenschap. Rosmalen zal haar in (het boek van) ere houden.

Bovenal was ze ook een diepgelovige vrouw en haar leven zag ze dan ook als een gave uit Gods hand en dankbaarheid kun je dan maar het beste vertalen door voor mensen iets te betekenen. Haar devies was: ge kunt maar blij zijn als ge voor anderen iets kunt doen. Ondanks het verdriet om haar heengaan, kunnen we met vele herinneringen verder leven. In gebed willen we met haar verbonden blijven.

Voor uw bliken van medeleven na het overlijden en bij de begrafenis betoond zeggen wij u hartelijk dank.

de familie.

Afbeelding 9: Bidprentje van Dien van Muilekom – Heesakkers. Collectie: Henk de Werd.

ving een fraaie erepenning en de daarbij horende oorkonde. Het Brabants Dagblad van 22 november 1978 schreef:

Gisterenavond is Geerdina van Muilekom – Heesakkers (68) ingeschreven in het Boek van Verdiensten van de gemeente Rosmalen. Zij is daarmee de eerste inwoner uit deze gemeente aan wie het ereburgerschap is toegekend.... Burgemeester J.C. Molenaar benadrukte tijdens de speciale bijeenkomst van het NKV in De Kentering, dat “de inhoud van het werk en de inzet van deze mensen veelal van veel meer waarde is dan de bepaalde tijd die men ergens heeft doorgebracht”. Het Boek van Verdiensten wil dan ook vooral hen honoreren, die anderszins daartoe meestal geen titel zullen verkrijgen. Voorop staat in elk geval het belang van deze mensen voor de gemeenschap of samenleving. De commissie inschrijving Boek van Verdiensten meende Mevrouw Van Muilekom het ereburgerschap te mogen verlenen op grond van haar inzet, bereidheid en belangstelling voor de Rosmalense gemeenschap. Zo organiseert zij al ruim 20 jaar mede de bedevaart voor langdurig zieken naar Beauraing. Vanaf 1946 spant zij zich in voor St. Nicolaasactiviteiten in Rosmalen. Al ruim 25 jaar is zij actief in de bejaardenvereniging HEVO. In de Vrouwenbeweging van het NKV is zij al ruim 25 jaar een actief (bestuurs) lid. Bekend is verder, dat mevrouw Van Muilekom steeds bereid is bij vele uiteenlopende activiteiten medewerking te verlenen, zoals b.v. de jaarlijkse collecte voor de Kankerbestrijding. In aanwezigheid van haar familieleden, bestuursleden van de Vrouwenbewegingen

van het NKV uit Rosmalen en Maliskamp, Sint Nicolaascomité en andere NKV-leden bekrachtigde burgemeester Molenaar de voordracht van de commissie met een handtekening. Naast een oorkonde verkreeg “ons Dien” (zoals NKV-voorzitter Kerkhof haar aansprak) tevens een legpenning van verdienste met het gemeentewapen en haar naam daarin gegraveerd. Haar gevoelens bij deze huldiging verwoordde mevrouw van Muilekom met: “Het heeft me heel erg verrast. Ik dacht: Wat zal er nou gebeuren.”

Afbeelding 10: Uit: Brabants Dagblad 6 oktober 1982. Jos en Dien van Muilekom – Heesakkers samen op de nieuwe buurtbank “op de Bèrgt in Rosmolle” met de toenmalige wethouder Theo van der Valk(links).

Collectie Rosmalense mensen van Henk de Werd.

De kinderen van Jos en Dien van Muilekom zijn:

1 Greet van Muilekom, geboren te Rosmalen op 19 april 1932 en overleden te Boxtel op 12 juni 2003. Zij huwde met Adriaan Hoedemakers. Adriaan Hoedemakers werd geboren te Rosmalen op 9 maart 1925. Hij overleed te Rosmalen op 12 oktober 1985.

Net als haar moeder was ook Greet Hoedemakers – van Muilekom actief in de Vrouwenbond van Rosmalen. Op haar bidprentje las ik:

Ze was een vrouw die niet in het middelpunt van de belangstelling wilde staan, maar ze nam wel graag deel aan allerlei activiteiten. Zo is ze achtenveertig jaar lid geweest van de Vrouwenbond. In het Steunpunt had ze veel prettige contacten en heeft ze vele fijne uren doorgebracht.... Zo was zij altijd maar gericht op het welzijn van anderen. Daarom kon ze ook veel missen. Voor zichzelf had ze niet veel nodig.

Het bidprentje van Adriaan Hoedemakers vermeldt: Hij heeft hard gewerkt voor zijn gezin, zo hard als hij kon en zo lang als hij kon. Toen hij

noodgedwongen moest stoppen met werken heeft hij enkele moeilijke jaren gekend. Zijn opgeruimdheid en zijn neiging om met Jan en alleman een praatje aan te gaan hadden 't zwaar te verduren.....

2 Jos van Muilekom. Hij overleed, ongehuwd, op 30 oktober 1998, op 60-jarige leeftijd.

3 Martien van Muilekom. Hij overleed, 68 jaar oud, op 9 april 2002. Hij was gehuwd met Annie Pouwels.

4 Mien van Muilekom. Zij huwde met Kees Kusters. Kees werd geboren te Rosmalen op 20 maart 1926 en hij overleed te Rosmalen op 5 maart 2004. Kees Kusters was een van de Rosmalense jongens, die als dienstplichtig militair werd uitgezonden naar het voormalige Nederlands Indië.

5 Marie van Muilekom. Zij huwde met Hendrik van Liempt.

Geraadpleegde bronnen:

- 1 Brieven van burgemeester Van Erp aan zijn zoon Piet van Erp, notaris te Schaijk. Rosmalencollectie Henk de Werd.
- 2 Bewijs van huwelijk van Johannes van Schijndel en Willemijn Heesakkers. 1865. Rosmalencollectie Henk de Werd.
- 3 Registers van geboorte, huwelijk en overlijden uit de burgerlijke stand van de voormalige gemeente Rosmalen. Stadsarchief van 's-Hertogenbosch en BHIC te 's-Hertogenbosch.
- 4 Bidprentjescollectie Henk de Werd.
- 5 Brabants Dagblad juni 1977: Nieuwe onderscheiding in gemeente Rosmalen. Collectie: Henk de Werd.
- 6 Brabants Dagblad 22 november 1978: Eerste erburger in Rosmalen. Collectie: Henk de Werd.
- 7 Fotocollectie Rosmalen van Henk de Werd.
- 8 Collectie Rosmalense mensen van Henk de Werd.
- 9 Rosmalla Extra, deel 8, oktober 1997: Rosmalense Indië-gangers.

Samenleving: Rosmalens toneel

Gerrit Mol

Onlangs reikte Tiny Kappen ons de ingrediënten aan voor een verhaal over de Rosmalense toneelvereniging Samenleving. Die had haar archief geschonken aan onze heemkundekring.

De redactie deed navraag bij Marianne Weterings, lange tijd regisseur bij Samenleving. Zij meldde dat de toneelvereniging bij gebrek aan mensen en een tekort aan motivatie een zestal jaren geleden opgeheven is. We geven hier een bewerking van dat gedeelte van het archief dat nu in het bezit is van de heemkundekring. Een achttal mappen met foto's en krantenknipsels horen bij het pakket.

Samenleving werd opgericht in 1923. Burgemeester Von Heijden was juist met veel pracht en praal geïnstalleerd als opvolger van de heer

Wolters. Pastoor Van der Meijden regeerde met straffe hand over zijn doorgaans arme parochianen. In dit dorpje richtten meester Maréchal, Piet van der Doelen, Driek Hanegraaf (eerste voorzitter) Marinus van Rosmalen, Gerardus Heijmans, A. van de Donk, J. Heijmans, Piet Verstegen, Adr. van der Donk, Jan Verstegen, Harrie van der Plas en Haske Vorstenbosch een toneelclubje op, dat uitgroeide tot de latere vereniging Samenleving.

Uit het brein van meester Maréchal ontsproot ook de naam Samenleving. Onder zijn bezielende leiding bracht men onder andere "Als Moskou roept", "De wees in het gebergte", "Smeerkanis", "Wie heeft mij gedood" en "Het vierde gebod".

Pastoor van der Meijden was weinig gelukkig met deze vereniging, die "naar het heet" de mensen uit de kerk hield. Gemengd toneel was uit den boze en werd door hem dan ook ten strengste verboden. Ook

Pitten van Herman Heijermans 1979

het onschuldig kijkende en luisterende publiek mocht niet gemengd in de zaal zitten. Zijn invloed ging zover, dat pas na de oorlog bij "Kinderen van ons volk" de eerste actrices, met name Gerarda Verstegen-van der Heijden en mevrouw Van den Bosch-Korsten te zien waren.

Gebrek aan een goede accommodatie dwong Samenleving te spelen in allerlei lokaliteiten. Het Gildehuis van Hanneke Voets, het Bondsgebouw (de Kentering van het verleden, toen gevestigd in een deel van de oude meisjesschool), de nieuwe schuur bij Karel de Veer (huidige Venstraat) hebben diverse malen als schouwburg dienst gedaan. Kostelijke taferelen hebben zich in deze lokalen afgespeeld, zowel op het toneel als achter de coulissen, die aanvankelijk werden verzorgd door de gebroeders Jan en Piet Verstegen.

Ondanks de concurrentie van andere verenigingen, die in het verleden ook meestal eens per jaar een toneelstuk instudeerden heeft Samenleving het hoofd boven water weten te houden.

Na het dertigjarig jubileum (toneelstuk "Het witte paard") en het veertigjarig feest (toneelstuk "Moeder") kwam het gouden jubileum in 1973.

Veel meer is niet bekend over de periode 1923 tot 1973. Tot nu toe is het oude archief uit die tijd helaas nog niet opgespoord.

Piet Verstegen was in feite vanaf de oprichting de bezielende voorzitter en is dat bijna 50 jaren gebleven.

Vanaf 1964, toen de Kentering gereed was, heeft Samenleving dit gemeenschapshuis tot haar vaste domicilie gekozen. Het eerste seizoen in de Kentering (in 1964) werd geopend met het drama "De martelgang van de Kromme Lindert", nu een erg gedateerd stuk, maar het publiek was enthousiast en snotterde hevige mee.

Enkele andere stukken die werden gespeeld tot het gouden jubileum waren:

Van ander ras

De Postzegel

Het lijk is zoek

Boeing Boeing

Zachtjes met de deuren (1967)

De insiders zullen ongetwijfeld een verandering in de repertoirekeuze hebben opgemerkt.

Tot 1972 was Jan Grosfeld, van de bekende toneelfamilie uit Berlicum (zij hadden en hebben nog een toneeluitgeverij) de vaste regisseur van Samenleving. Enkele bekende acteurs en actrices uit die dagen waren Jo van Hoof, Marie Kerkhof, Jos Vos (1945), Harrie van de Ven (1951), Bert Kerkhof (1954), Karel van der Plas (1951), Gerrit Kappen, Marianne Weterings (1964) en Marijke Gösgens (1970).

In 1973 werd het gouden jubileum gevierd. Het bestuur van Samenleving werd toen gevormd door:

Wim Vermeulen, voorzitter

Ton van Son, penningmeester

Diny Vos, secretaresse

Marianne Weterings

Bert Kerkhof

De activiteiten in dat jubileumjaar werden over het gehele seizoen verdeeld. Op 20 oktober 1973 werd het jubileumjaar geopend met een H. Mis in de Sint Lambertuskerk, een receptie in Café Het Centrum (De Kèp), een aubade van harmonie St. Cecilia en een culturele manifestatie in de Kentering, met als thema "Rosmalen op de planken."

Aan die culturele manifestatie deden mee:

De Raad van Elf

De Prins en de dansmariekes

De Judo club Rosmalen

Dubbeldmannen-sextet "Dubbel-Zes"

Ritmische Gym. Vereniging O.J.C.

Drumband Hintham

Gilde St. Catharina

Bejaardenkoor

De Operettevereniging

Bloemenvereniging Semper Florens

Bloemsierkunst Arjanne

De Filmclub

Samenleving met o.a. Jo van Hoof. Deze laatste praatte de boel ook aan elkaar. Dat zal wel lachen geblazen zijn geweest!

Hieruit valt in ieder geval af te leiden dat de toneelvereniging zich een mooie plaats in Rosmalen had weten te verwerven.

Tevens werd op 20 oktober 1973 een tentoonstelling gehouden in de Blauwe zaal van de Kentering "Het toneelleven in Rosmalen van 1923 tot 1973". Daarvoor werden een groot aantal foto's flink uitvergroot. De kosten voor het jubileumfeest werden begroot op maar liefst f 16950!

Op 14 december 1973 was er een bejaardenfeest met de "Heinbrau" muzikanten, Samenleving speelde de eenakter "Vergif". Er was een goochelaar, een quiz onder leiding van wethouder J.E.S. van den Bergh. Samenleving sloot zelf af met "Liedjes van toen."

Op 20 en 27 december 1973 werden kerstmiddagen voor de lagere schooljeugd georganiseerd.

Samenleving bracht toen een eenakter "De nieuwe kerststal van de pastoor" met Jo van Hoof en Marie Kerkhof.

Op 27 januari 1974 was er een discoavond voor de jeugd in de Kentering.

Op 16, 19, en 23 maart 1974 vond een jubileumuitvoering plaats. Gespeeld werd "De wind in de takken van de Sassafras", een kamerwestern van René Obaldia, vertaling Guus Baas.

Achter de coulissen:

Regie: Jan Grosfeld en Gaston van Erven
Souffleur: Willy van den Elzen
Toneelmeester: Gerrit Kappen
Grimeur: Ad van den Elzen
Techniek: Jac. van Hassel
Spelers waren: Jo van Hoof, Marianne Weterings, Diny Vos, Willy Venrooy, Jos Vos, Bert Kerkhof, Marijke Gösgens en Cor van Osch.

Het spreekt voor zich dat er voor deze veelheid van activiteiten druk naar sponsors gezocht werd, en met succes! Ook werden loterijen en een kienavond georganiseerd. De gemeente kwam met 4000 gulden extra over de brug.

Gaston van Erven, beroepsacteur van de Haagse Comedy, regisseerde Samenleving van 1973 tot en met 1978.

Enkele stukken onder zijn regie waren:

- 1974 "De wind in de takken van de Sassafras"
- 1976/77 "Mathieu Legros, de held van Auster-

litz" van Jean Claude Grumberg. Het is een vrolijk verhaal van listen, intriges, misverstanden en kuiperijen in het Frankrijk van Napoleon. De hoofdrol van Mathieu Legros werd gespeeld door Arnold van de Kamp. Verder speelden onder andere Jo van Hoof, Ger en Wilhelmin Vugs, Willy Venrooy, Wim Smits en Jos Kerkhof. De uitvoeringen waren op 26 december 1976 en 2 januari 1977.

- 1978 "Driekoningenavond" van William Shakespeare. Uitvoeringen op 16, 21 en 23 april 1978.

Het is een romantisch sprookje met schipbreuken, gecompliceerde liefdesverwickelingen en vermommingen. De jonge rollen worden gespeeld door Irma van Hoof en Jos Kerkhof. Als muzikanten treden op: Wilhelmin Vugs, Ine Gloudemans, Cynthia van Hest en René van Tol.

De Molen schreef: "Toneelgroep Samenleving gaf voortreffelijke voorstelling".

Het Brabants Dagblad: "Welgeteld 42 personen zijn zondagavond in de Kentering naar het spel van de plaatselijke toneelvereniging Samenleving komen kijken. Nu er zelfs geen 40 betalende bezoekers kwamen, leek het spel meer op een repetitie dan op een officiële uitvoering. De stem van de souffleur was in de stilte erg duidelijk verstaanbaar en van echt enthousiast meeslepend spel was nauwelijks sprake".

Vanaf 1979 regisseerde Gaston's broer, Franck van Erven, onze vereniging. Vanaf 1975 had Marianne Weterings het voorzitterschap van Samenleving overgenomen van Wim Vermeulen.

Op 10 en 17 maart 1979 in de Kentering het blijspel "Maak plaats mevrouw" van Cooney en Chapman, de Engelse toneelschrijvers, spelers en regisseurs.

Het stuk handelt over de verwickelingen van twee echtparen, die samen een uitgeverij van kinderboeken hebben. Door persoonsverwisselingen ontstaan er de vreemdste situaties, maar uiteindelijk redt iedereen zich eruit.

Dit is wat de pers zei: "De goedgevulde zaal van de Kentering heeft de uitvoering van Samenleving met een warm applaus beloond. Terecht, want ook al was het toneel van amateurs, de inzet en het enthousiasme van de meespelende Jos Vos, Marijke Gösgens, Jan van Hirtum, Diny van de Wiel-Vos, Willy Venrooy, Irma van Hoof, Marianne Weterings, Piet Koppens en Ine Gloudemans bezorgden het publiek een genoeglijke avond. O ja, zaterdag is het tevens bal na. Bal na wat, dat moet u zelf komen zien".

In november 1979 bood de gemeente Rosmalen de toneelvereniging een ruimte aan in de Van Meeuwenstraat boven het Centrum voor de Jeugdgezondheidsdienst. Samenleving heeft dit aanbod met beide handen aangenomen en was zielsgelukkig met dit eigen onderkomen "t Zulderke". Voorheen moest Samenleving voor elke repetitie een soort kroegentocht houden om steeds in andere cafézalen te repeteren.

Op 26 april en 10 mei 1980 wordt in de Kentering "Op blote voeten in het park" van Neil Simon gespeeld.

De Kentering in Rosmalen is de cultuurtempel van de Rosmalense gemeenschap. Dat wil zeggen: men ontvangt de verenigingen, die voor het culturele klimaat zorgen en één van die verenigingen is Samenleving 1923, die springlevend is. Zo blijkt uit een gesprek met onder meer voorzitter Marianne Weterings en secretaresse Marijke Gösgens over de komende productie "Op blote voeten in het park". Een stuk van Neil Simon, die er in Engeland grote successen mee beleefde en zijn geesteskind door zag dringen tot de televisie. Het wordt een vrolijke komedie waarin elk zichzelf kan herkennen, zeker de jonggehuwden, want daarover gaat het stuk. Jonggehuwde mensen die al liefhebbend en ruziemakend dichterbij elkaar komen en elkaar beter verstaand dan ook trouw blijven.

Voor het eerst in haar bestaan dingt Samenleving mee naar een der prijzen in het "Nationaal Landjuweel". Hier worden amateurtoneelgroepen uit geheel Nederland beoordeeld op hun artistieke prestaties.

Meewerkenden zijn Marijke Gösgens, Piet Koppens, Ger Vugs, Jan van Hirtum, Marianne Weterings en Jos Vos.

Achter de schermen werken mee: Franck van Erven, Wilhelmiën Vugs, Riet Vos, Harrie van de Ven, Gerrit Kappen en Jos Vos.

Beoordeling van de jury: "Voor de tweede keer in dit rijtje een blijspel. Deze keer "Met blote voeten in het park" gespeeld door de toneelgroep Samenleving. Deze voorstelling werd gespeeld in een prima vaart met gevoel voor timing. De spelers vormden een enthousiaste homogene groep. 't Geheel stond in een beslist vindingrijk decor en leverde een bijzonder amusante avond op. Helaas werd de volgende ronde in de wedstrijd niet gehaald".

20 en 21 november 1981 was in de Kentering "De ware vriend" van Carlo Goldoni, commedia dell'arte in twee bedrijven aan de beurt. Door omstandigheden moest regisseur Franck van Erven de rol van Florindo overnemen.

De inhoud van "De ware vriend" is, zoals die van alle commedia dell'arte, vrij simpel. Twee vrienden zijn verliefd op hetzelfde meisje. Allerlei komisch dramatische verwickelingen zijn er de oorzaak van dat geen van beide vrienden het meisje voor zich krijgt.

De pers: "Diegenen, die naar het toneelstuk zijn gaan kijken, hebben een stuk gezien waar zij ruim anderhalf uur lang bijzonder van hebben kunnen genieten. Jammer dat slechts weinigen (ca. 350 mensen) die kans gegrepen hebben. Opvallend waren de mooie kostuums, het decor en de lichteffecten".

In 1982 bestaat Samenleving 60 jaar. Ter gelegenheid daarvan vindt een openluchtvoorstelling "In het Witte Paard" (Im Weissen Rössl van Rosita Peters) plaats. "Op zaterdag 28 augustus, zaterdag 4 september en zondag 5 september 1982 is vanaf 19.00 uur Hotel Café Restaurant "In het witte Paard" geopend op de speelplaats van de Van Meeuwenstraat 14. Vanaf dit tijdstip schenken wij u een lekker kopje koffie, een goed glas bier, wijn en frisdrank. Daarbij onze overheerlijke Weense

worsten alles aan de eenheidsprijs van fl 1,50. Onder het genot van bovenstaande presenteert toneelvereniging "Samenleving" om 19.30 uur haar toneeluitvoering "in het witte paard" met medewerking van de operettevereniging Rosmalen en de balletschool Dolimah Bakker en de accordeon virtuoos Leen van de Kammen. Na afloop van de première worden een aantal leden van onze vereniging gehuldigd, tevens trekking loterij door mr. Don Burgers, burgemeester van Rosmalen, om 23.00 uur. 25 jaar of langer lid van onze vereniging zijn: Ad van den Elzen, Harrie van de Ven, Bert Kerkhof en Jos Vos".

Entreebewijs In het Witte Paard. 1982.

Jos Vos ontving bij deze gelegenheid de Zilveren Rederijkersspeld. Hotel café restaurant "In het witte Paard" bleef op alle drie avonden geopend tot 01.00 uur.

In de krant was te lezen: "Het goede weer en de vindingrijke decorbouw gaven aan de ruim 300 kijkers het gevoel gast te zijn in de herberg "In het Witte Paard" waar komische situaties en liefdesperikelen elkaar afwisselden.

De Operettevereniging opende het verhaal met zang uit de gelijknamige operette "Im weissen Rössl". De toneelspelers namen daarna het stuk over en wisten met vaart en humor de verschillende karakters op toneel te zetten. De burgemeester van Rosmalen, Don Burgers, heeft een paar flinke bokken geschoten in zijn toespraak zaterdagavond na afloop van het openluchtspel van de plaatselijke toneelvereniging Samenleving.

Zo noemde hij de voorzitter zonder blikken of blozen Marianne Heesters, terwijl de goed acterende Marianne de achternaam Weterings draagt. Vervolgens somde de burgervader namen op van bekende spelers die nu nog lid van Samenleving zijn, maar noemde ook iemand die al jaren dood is. Burgers begon zo goed: "Wat valt er door mij nog te zeggen na al hetgeen de vorige spreker gezegd heeft?" Had hij het nu maar kort gehouden".

In 1983 werkt Samenleving mee aan de KOMfeesten. De toneelvereniging brengt een wagenspel, speciaal hiervoor geschreven door regisseur Franck van Erven. Het stuk heet "Dracula is onder ons" en er doen dertien leden van Samenleving aan mee, te weten;

Marianne van Erven, Stan van de Broek, Jeroen Vos, Martin Walbeek, Michel Verdaasdonk, Jos Vos, Jan van Hoorn, Riet Vos, Bernadette de Geus, Marloes Kuiters, Lucielle Gloudemans, Willem Verbeek en Wilhelmiën Vugs .

Dit stuk bracht Samenleving veel succes ofschoon de weeromstandigheden erg tegenwerkten. Later in de maand deed men met dit stuk mee aan het bloemencorso in Zundert, waar naast de bloemen ook veel straattoneel te zien was. Overigens heeft Samenleving in de beginjaren '80 diverse keren mee-

Wagenspel tijdens het Komfestival 1983

gedaan met straattoneel. Meestal in het kader van de Komfeesten. Regelmatig werden de stukken ook elders gespeeld: Vught, 's-Hertogenbosch en Nuland werden onder andere aan gedaan.

Ter afsluiting van het jubileumseizoen '82 – '83 werd er door de toneelvereniging nog een uitbundig feest gevierd ten huize van de voorzitter. Gedurende de gehele dag was iedereen gekleed in kleren uit de jaren '20 (Back to the Twenty's).

Na afloop van de première van "Little Murders" in 1984 werden Marianne Weterings en Sjef de Rooy door de voorzitter van het Brabants Centrum voor Amateurtoneel gehuldigd vanwege hun 25-jarig toneeljubileum.

In september 1985 deed Samenleving mee met de 's-Hertogenwandelingen in het kader van Den Bosch-800 feesten. Door de leden werden allerlei scènes uit het Middeleeuwse Den Bosch als straattoneel opgevoerd. De foto in Rosmalla nummer 2 van dit jaar liet daar Jos en Riet Vos zien, door weinigen herkend!

Gedurende de kerstdagen van 1985 werd in alle kerken van Rosmalen het Kerstspel "De stomme blinde van San Pedro de Pescador" van regisseur Franck van Erven gespeeld. Aan dat hedendaags kerstspel werkten alle leden van Samenleving mee. Daarnaast het jongerenkoor St. Lambertus onder

leiding van Ad Jansen en zanger Gerard van Dongen, fluitiste Marion Neefs en gitarist Ton Bijnen. Het thema is de onderdrukking van mensen. Het spel is gesitueerd in het Spaanse vissersdorp San Pedro. Daar helpen de vissers een aantal guerrilla's ontsnappen. Maar de politie komt erachter en neemt op wrede wijze wraak. De mensen van San Pedro willen na deze gruweldaden de internationale pers inschakelen en om dit af te dwingen bezetten zij een kerk.

Toneelvereniging Samenleving viert in 1988 het 65-jarig bestaan met "De Jantjes" van Herman Bouber met liedjes van Louis Davids. Daaraan werkte ook Balletgroep Betty Kessens mee. De opvoeringen vonden plaats in de openlucht op de binnenplaats van de repetitieruimte aan de Van Meeuwenstraat te Rosmalen op 26, 27 en 28 augustus.

Als twee druppels water. 1987

Pers: "Met drie voorstellingen van De Jantjes in de open lucht vierde toneelvereniging Samenleving haar 65-jarig bestaan. De weergoden waren hun goed gezind, want tijdens de uitvoeringen was het prachtig weer, zodat een groot aantal bezoekers het openluchtspel konden bewonderen.

Bewonderen is het juiste woord, want wat de toneelgroep samen met de danseressen van Betty Kessens op de planken brachten was geweldig. Een 55-jarige is niet oud, maar zeker bij toneelvereniging

Samenleving kan men zeggen dat ze nog springlevend is. Vlotte scènes werden afgewisseld met droeve momenten, maar in beide gevallen werd er uitstekend geacteerd en waren de spelers uitstekend op elkaar af gestemd. De liedjes werden met overtuiging gezongen en het ballet danste de scènes prima aan elkaar. In feite werd het stuk door alle spelers gedragen zodat de toeschouwers een fijne avond hadden. Gefeliciteerd, toneelvereniging Samenleving”.

Op 26 mei 1989 was er een feestavond op de Boerderij in de Kattenbosch ter gelegenheid van het jubileum van de voorzitter Marianne Weterings. Marianne werd onderscheiden met de Zilveren Rederijkersspeld van het Nederlands Centrum van Amateurtoneel. Dit is de hoogst mogelijke onderscheiding op het gebied van amateurtoneel.

De Rosmalense kreeg de speld vanwege haar vele verdiensten voor het amateurtoneel. Marianne speelde al 40 jaar toneel, was 25 jaar lid van Samenleving en 15 jaar voorzitter van deze vereniging. Tijdens deze bijeenkomst werd "De lichte Lunch" van Peter van Straaten opgevoerd.

In 1989 werd met succes deelgenomen aan het éénakterfestival in Gemert.

Moderne thematiek in het toneel werd door Samenleving in 1990 niet geschuwd. "Het korte leven van Jan-Willem" van auteur Franck van Erven behandelt immers de drugsproblematiek. De jonge acteurs gingen als voorbereiding van dit stuk zelfs gesprekken aan met ouders van drugsgebruikers.

In september 1990 treedt Marianne Weterings terug als voorzitter van Samenleving, omdat deze functie niet samengaat met het regisseren van de vereniging. Ook Marijke Gösgens verlaat het bestuur, waar zij jarenlang deel van heeft uitgemaakt. Jan Weterings wordt de nieuwe voorzitter.

Samenleving Rosmalen brengt in 1991 een klassiek stuk van Shakespeare "De Getemde Feeks". Het stuk wordt gebracht in de Kentering, in de Biechten en in Drunen. In de lijst van meespelenden zien we veel nieuwe namen:

Helène de Nijs, Jan van Hoorn, Jurgen Toemen,

Marloes Kuiters, Marion de Buyzer, Michel Verdaasdonk, Annie Kroon, Bert Kerkhof, Pieter Kromhout. De regie is in handen van Marianne Weterings, geassisteerd door Henny van de Valk. Jacques Noyons zorgde voor de muziek. Marion Neefs zong de liederen. Betty Kessens verzorgde de choreografie. Riet Vos was souffleur. Jos Vos, Harrie van de Ven en Jan Langens timmerden en verfdeden de decors, terwijl Frans Tol de techniek voor zijn rekening nam.

De pers oordeelde weer gunstig: "Samenleving bracht een gedurfde opvoering van dit verhaal in een moderne versie. De muziek leek in het begin op de melodieën van "kinderen voor kinderen" . Later werd dat beter en werden de teksten beter begrijpelijk in het verhaal. Het was wel een onderhoudend stuk waarbij alle aandacht nodig was om het te begrijpen. Het was wennen aan de manier waarop het werd gebracht. De Getemde Feeks speelde eigenlijk in twee werelden; de personen en de kleding kwamen voort uit het Shakespeare-verhaal. De muziek, liedjes en dansen brachten de toeschouwers in de tijd van nu. Toch was de eigen interpretatie die Samenleving er aan gaf waarschijnlijk uniek en acceptabel voor het publiek gezien het hartelijke applaus dat de uitvoerende amateurs ervoor ontvingen. Het geheel werd uitstekend gebracht en met verve uitgevoerd. Met deze jonge ploeg kan Samenleving nog jaren vooruit”.

In verband met het 70-jarig jubileum van de vereniging wordt in 1993 keer geen toneelstuk, maar een avondvullend totaaltheater onder de titel CAFE, CAFE, gebracht, waarin de leden zich profileren als individuele kleinkunstenaars op het gebied van sketches, zang en dans.

Het laatste deel van dit archief bevat niet meer dan een opsomming van de uitgevoerde spelen. Meer is er volgens Marianne Weterings niet te melden uit die jaren.

1994: "Een doos vol kruimels" van Neil Simon.

1995: "Moord in het Brüll Hotel" van de schrijvers Ron Clark en Sam Bobrick.

Tevens wordt in dat jaar het geruchtmakende

stuk "Het Onderzoek" van Peter Weiss met liedjes van Frits Lambrechts gespeeld. Tijdens de Auschwitz processen die in de jaren zestig in Frankfurt plaatsvonden, werden de schuldigen ter verantwoording geroepen.

1996 "Oom Wanja" van Anton Tsjechov.

"Het moeizame liefdesleven van Attila Galop" van Dimitri Frenkel Frank.

1997 "Herfst en Winter" van de Zweedse schrijver Lars Noren.

1998 In het kader van het 75-jarig jubileum van de vereniging vindt een openluchtuitvoering van de musical "Kiss me Kate", op muziek van Cole Porter, plaats.

Kollergang - Rosoliemonument

Rob Hoogeboom

Inleiding

Voor de meeste Rosmalenaren is het jarenlang een vertrouwd beeld (zie afb. 1). Of liever gezegd was het een vertrouwd beeld. De twee molenstenen voor de standerdmolen in de Molenstraat. Want molenstenen horen u eenmaal bij een molen is de eerste gedachte. De stenen zijn opgegraven tijdens werkzaamheden aan de Graafsebaan begin 1980/1981, "... ter hoogte bij Van Zuylen", zei men toen.

Met de kennis van toen wist men niet beter dan deze stenen bij de standerdmolen van Rosmalen te plaatsen. Het toenmalig verantwoordelijk hoofd Openbare Werken van de gemeente Rosmalen, de heer Neppelenbroek, besloot deze "opgraving" een plaats te geven tegen het talud van de standerdmolen, langs het fietspad. Echter deze stenen horen niet bij deze molen. Dat gegeven kreeg ik door op mijn Boschlogie III module 'Molens' van René Vogels in 2001. De stenen zijn geen horizontaal liggende maalstenen maar verticaal rondlopende kantstenen, die gebruikt werden in een oliemolen. De tijd toen was alleen nog niet rijp om er wat mee te gaan doen. De module 'Molens' maakte wel een hoop los bij de cursisten. Deze toename in belangstelling van het cultuurhistorisch erfgoed van molens in het algemeen en ook die in Rosmalen is wel te verklaren. Want de cursus Boschlogie III stopt niet bij de oude gemeentegrens van de stad en ook niet bij de huidige gemeentegrens

De achtergrond

Onze Rosmalense molenaar René Vogels woont zelf in Geffen en draait de Rosmalense standerdmolen al 26 jaar. Dit samen met de in Rosmalen wonende Piet Lemmens die zijn certificaat voor molenaar behaalde in 2005. De module 'Molens' loopt al sinds 1998. De belangstelling die dit heeft teweeggebracht, heeft geleid tot de oprichting op 16 april 2005 van de "Vereniging Vrienden Molens van 's-Hertogenbosch".

Het was een idee van deze vereniging om in het Nationaal Molenjaar 2007 (dat op 19 januari 2007 in het Noordbrabants Museum werd geopend) de beide kantstenen in hun oorspronkelijke opstelling terug te brengen op of in de buurt van de vindplaats. Historisch onderzoek, uitgevoerd door Heemkundekring Rosmalen, heeft aangetoond dat op of in de buurt van de vindplaats een rosoliemolen heeft gestaan. Het bleef even stil maar midden 2009 bliezen René Vogels, Bert van de Wijgert en Rob Hoogeboom er weer nieuw leven in. Er werd een bidboek samengesteld met foto's, teksten en het historisch onderzoeksmateriaal (afb. 7). Samen met een kostenberekening en een plan voor financiering. Nadat het bidboek was verschenen maakte molenaar-in-opleiding, Frans Hollander uit Rosmalen, een schaalmodel van deze Kollergang Rosoliemolen Monument (afb. 7). De verbeterde weergave die dit gaf leidde ertoe dat het plan makkelijker ten uitvoer kon worden gebracht.

Met dit bidboek onder de arm ging René Vogels aan de slag, want tenslotte het idee is een ding maar de uitvoering is iets anders en dat kost geld. In de aanloop kreeg hij bijval, vooral van de in Rosmalen woonachtige Irwin van Hunen, die tevens werkzaam

is voor de gemeente 's-Hertogenbosch. De afdeling waar hij werkt heeft ook het beheer en onderhoud over de standerdmolen. Uit onverwachte hoek zijn er anonieme gevers die bereid waren om diverse geldbedragen te doneren om het project een kans van slagen te geven. Ook was er nog een oude afspraak van molenmaker Wim Coppens (Bergharen), die de toezegging deed een houten steenraam te schenken als de stenen zouden worden hergebruikt. Deze woorden moesten dus ook in daden worden omgezet.

Historisch onderzoek

Hierin zijn we bijgestaan door Heemkundekring Rosmalen in de personen van Arnold de Veer en Bert van de Wijgert die in het Stadsarchief gingen snuffelen.

Tijdens het zoeken kwamen er leuke zaken naar boven. Er waren eerste helft van de 19e eeuw in Rosmalen een drietal rosoliemolens. Er is veel informatie beschikbaar over de oliemolen van de Gele Hoeve. In Rosmalen hebben, volgens het kadaster van 1832, verschillende rosmolens gestaan. Een rosoliemolen van Willem Jan Janssen in de Kruisstraat en een rosmolen van Willem de Laat in de Kerkenhoek. Een derde rosmolen, een rosoliemolen, stond bij de hoeve Heerenbeek, eigendom van de heer Joannes B.H. van de Mortel, die hem verpachtte.

In 1844 heeft de heer Joannes B.H. van de Mortel *“vergunning verzoekt eenen rosolijmolen aldaar tusschen de bestaande korenschuur en de straatweg voornoemd te mogen plaatsen”* (zie bouwaanvraag akte 16).

Op 12 april 1844 werd de vergunning gegund: *“Accorderen des adressants verzoek wordende het mitsdien aan denzelve vergund om ter plaatse hiervoren omschreven eenen oliemolen door paarden wordende gedreven op te rigten en in werking te brengen”* (zie vergunning 12 april 1844).

Zoals de naam (“ros”) aangeeft werd een rosmolen door een paard aangedreven. Maar ook andere dierlijke en zelfs ook menselijke energiebronnen werden toegepast, welke weer afhankelijk waren van het te bewerken maalgoed en de daarvoor benodig-

de kracht. In een ros-**koren**-molen zijn andere krachten nodig dan in een ros-**olie**-molen.

In plaats van oliemolens en oliemulders spreekt men ook van olieslagerijen en olieslaggers want er wordt nogal wat ‘geslagen’. Eerst in de zin van plat slaan of pletten door stampwerken of onder rollende kantstenen en vervolgens met behulp van een slagwerk op de wiggen van een persblok, waarin het zaad is ingesloten, zodat de olie eruit wordt gedrongen.

Onderstaand de transcriptie van de bouwaanvraag

In het jaar achttienhonderd vierenveertig den zesentwintigsten der maand Maart zijn voor ons Burgemeester en Assessoren der gemeente Rosmalen Provincie Noordbrabant ten gevolge gedane oproeping van de belanghebbenden en geerfdens belend met hunne bebouwde en onbebouwde eigendommen aan de Hoeve Heerenbeek alhier aan de straatweg van 's-Bosch op Grave toebehoorende aan de Heer Meester Jan Benedictus Hijacinthus van de Mortel wonende te

's-Hertogenbosch, op welke hoeve voornoemde Heer van de Mortel ingevolge rekest aan de Heren Gedeputeerde Staten deze provincie gepresenteerd de vergunning verzoekt eenen rosolijmolen aldaar tusschen de bestaande korenschuur en de straatweg voornoemd te mogen plaatsen en thans in handen van dit bestuur gesteld om na daaromtrent het vereiste onderzoek de commodo et incommodo te hebben doen bewerkstelligen te dienen van berigt en consideratien, Goijert Maas en Lambertus Coppens bouwlieden beide wonende te Rosmalen als eigenaren des naast belende gebouwen en gronden aan de hoeve Heerenbeek voornoemd.

Dewelke op de gedane vraag of zij eenige bezwaren hadden tegen het oprigten van eenen rosolijmolen aan de hoeve Heerenbeek alhier alhier aan de straatweg terplaatse gelegen tusschen de bestaande korenschuur en de straatweg voornoemd toebehoorende aan den Heer van de Mortel, hebben verklaart, dat zij daar geene bezwaren tegen hebben en

alzo volkomen toestemmen in het daarstellen van gemelden molen.

Van al hetwelk door ons dit Proces-Verbaal is opgemaakt en met den tweeden Comparant na voorlezing getekend en den eersten Comparant verklaart niet te kunnen schrijven noch zijnen naam tekenen als zulks niet geleerd te hebben.

L. Coppens
L.v.d. Doelen

H.Siepkens
G.Hanegraaf

Ter Relatie

A. van Doorn Ls

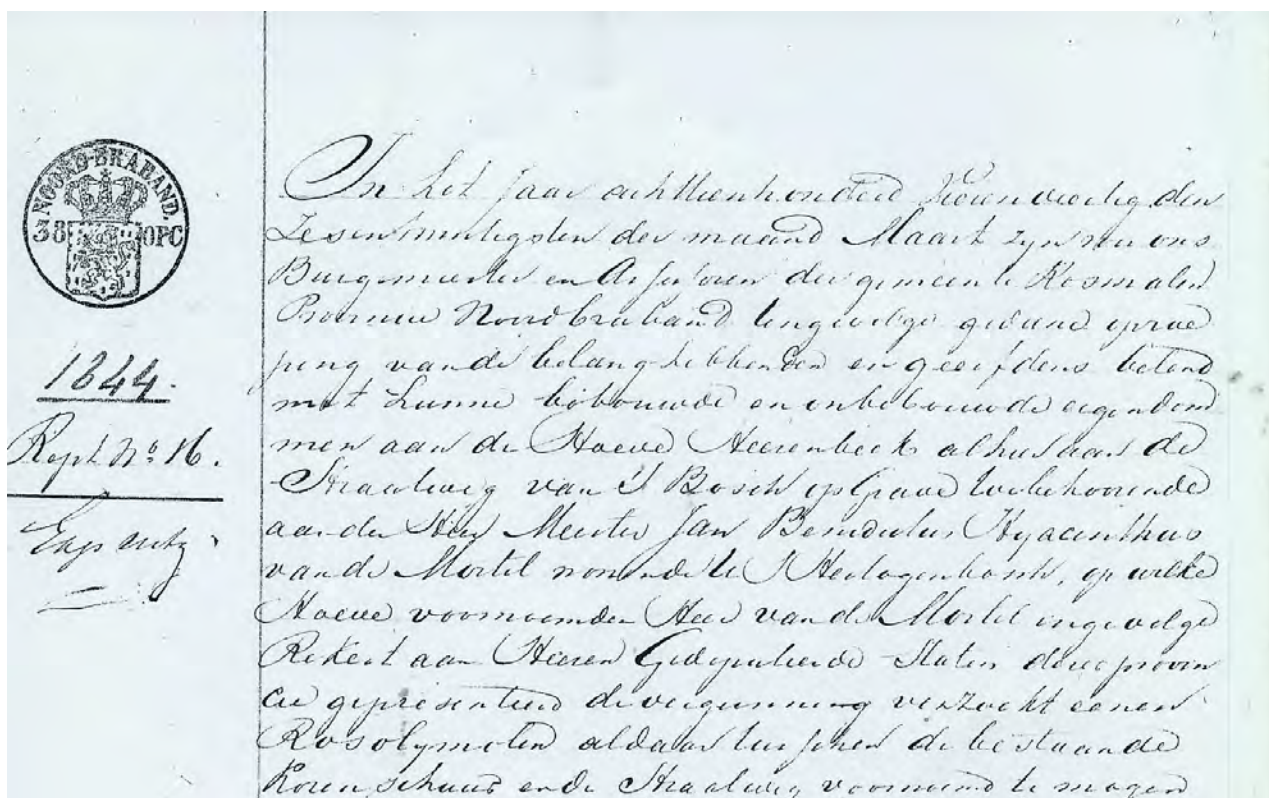
No. 483 Geregistreerd te 's Bosch den negenen-
twintigsten maart 1800 vier en veertig, Deel 66 fo-

lio 198 recto taks drievierde blad zonder renvooj.
Ontvangen tachtig centen voor regt met 38 opeen-
ten ene gulden tien en een halve cent.

Extract uit het Register der Besluiten van de Gede-
puteerde Staten der Provincie Noord-Brabant.

Onderwerp:
Vergunning tot
oprigting van
eene oliemolen

De Gedeputeerde Staten der Provincie Noord-
Brabant overwogen hebbende de rekwesten van
den Heer Mr. Jan Benedikt Hyancinth van de Mor-

Bouwaanvraag akte 16. Aanvang tekst van de bouwaanvraag rosolijmolen
Bron: Stadsarchief 's-Hertogenbosch, archief gemeente Rosmalen 1811-1932 inv.nr 1232

tel, wonende te 's Hertogenbosch, houdende verzoek ter bekoming van vergunning om aan zijne hoeve genaamd Heerebeek, gelegen onder de gemeente Rosmalen aan den straatweg van 's Bosch op Grave eenen Rosoliemolen te mogen oprigten, ter plaatse gelegen tusschen de bestaande korenschuur en den straatweg voornoemd.

Gezien de missive van den Heer District Commissaris van het 2^e District, van den 6^e dezer maand No. 294, en het daarbij met zijne consideratien ingezonden berigt van het Gemeentebestuur van Rosmalen, geleidende een afschrift van het ten aanzien van voors. verzoek plaatsgehad hebbende onderzoek de commodo et incommodo.

Gelet op het Koninklijk Besluit van den 31^e Januarij 1824 / Staatsblad No.191 /

Accorderen des adressants verzoek wordende het mitsdien aan denzelve vergund om ter plaatse hiervoren omschreven eenen oliemolen door paarden wordende gedreven op te rigten en in werking te brengen, onder voorbehoud nochtans dat, wanneer door de ondervinding mogt worden bewezen dat, tot voorkoming van gevaar of andere nadeelige gevolgen, in het algemeen belang, nadere voorzieningen mogten worden vereischt, dezelve aan den consessionaris te allen tijde zullen kunnen worden opgelegd, en deze verpligt zal wezen zich daarnaar te gedragen.

Een afschrift van dit Besluit zal aan den adressant worden uitgereikt, tot bewijs van vergunning, zullende een gelijk afschrift worden gezonden aan het Gemeentebestuur van Rosmalen, tot informatie.

*'s Bosch den 12^e April 1844
De Gedeputeerde Staten voorn.
A.J.Borret*

*Ter ordonnancie van dezelve
F.H.Verheijen*

*Accordeert met voors. Register
De Griffier*

Een kleine historische aanvulling gaat zelfs nog terug naar 1629. In de regio kent men Stichting De Groene Vesting, die ten doel heeft deze linie van Frederik Hendrik uit het beleg van 1629 leefbaar en

toonbaar te maken op allerlei manieren. De plek waar nu het rosoliemonument staat ligt op deze linie. Waar nu Het Wapen van Rosmalen is stroomde de tijdens het beleg omgelegde waterloop van de Aa. Vanaf de huidige Molenstraat tot aan de Heer en Beekstraat bevonden zich diverse vestingwerken. En dan net voorbij de A2 verderop richting Hintham lag het kamp van Ernst Casimir. beginnende bij wat nu De Grote Elst heet en eindigende waar nu het Hinthamerpark begint. In het noorden werd dit kamp begrensd door de Wilhelminastraat en in het zuiden door de Jan Heijmanslaan.

Het bouwen

Begin 2010 wierp het lobbyen met het bidboek zijn vruchten af. Er werden verschillende toezeggingen gedaan en een basisgeldbedrag voor de realisatie van de bouw werd binnengehaald. Zo ook van het Rabobank Coöperatiefonds een bedrag van € 900, - De gesprekken met verantwoordelijke gemeenteambtenaren, buurtbewoners, bouwkundigen, molenmaker en sponsors gaven alle reden om door te gaan. Hierop besloot men i.s.m. met wijkmanager Peter Willekens een informatieavond te houden voor de direct omwonenden in verband met de lokatie die uit het historisch onderzoek naar voren kwam. De informatieavond vond plaats op 12 april 2010 in Don Arroyo in de Heer en Beekstraat.

Door middel van een PowerPoint presentatie, het bidboek en het schaalmodel zijn de plannen uiteen gezet en met groot enthousiasme ontvangen. Een extra opmerking was of dan eindelijk bomen op het grasveld konden komen ter compensatie van fijnstof. De volgende fase was de aanvraag van de bouwvergunning. Deze was juist ingediend toen op 1 oktober de vergunningsregels en wijze van indienen werden veranderd.

Nu moest een omgevingsvergunning worden aangevraagd, waarbij gedeeltelijk andere bouwtekeningen en papieren vereist waren.

In deze periode was het ook mogelijk om tegen dit plan bezwaren in te dienen. Tijdens de terinzagelegging is er op 28 december 2010 als afsluiting van het 1ste lustrum van de molenvereniging, wederom een bijeenkomst geweest bij Don Arroyo.

Hier werd ook een symbolische eerste steenlegging gedaan, door Wim Jansen en Stijn Kenter. Vanwege de sneeuw werd toen niet de huidige lokatie,

Vergunning 12 april 1844.

Bron: BHIC, Archief familie van de Mortel-de la Court (toegang 305), inv. Nr. 1903

maar "wat dichterbij de kachel" de eerste steen gelegd.

Medio januari 2011 werd de vergunning verleend en verder stappen konden worden ondernomen. Men moest stenen, cement en andere toezeggingen gaan vastleggen. Er werd een bouwcommissie samengesteld, Piet Lemmens die op de centen let en twee bouwkundigen André van Esch en Dorry Derhaag. Tussendoor heeft René Vogels op 3 februari

2011 zijn 25-jarig jubileum als vrijwillig molenaar op de molen van Rosmalen gevierd. Op de receptie, hem aangeboden in het gemeentehuis door de gemeente 's-Hertogenbosch, werd hij door wethouder Mr. Huib van Olden aangesteld als Stadsmolenaar. Hij ontving bij die gelegenheid de gemeentelijke oorkonde die bij deze benoeming hoort. De pret werd nog even verstoord toen midden februari 2011 op de beoogde lokatie boomgaten werden gegraven.

Afb 1; de molenstenen op het talud voor de molens

Afb 2; het gat wordt op 5 april 2011 gegraven door René Vogels

Afb 3; opmetselen van de stenen, 14 april 2011

Afb 4; het gedeeltelijk eindresultaat

Afb 5; oud en nieuw jaartal

Afb 6; de gedenksteen

Afb 7; het schaalmodel Kollergang Rosoliemolen

Er waren aan de buurtbewoners bomen toegezegd maar het leek er even op dat de planning van de gemeente niet klopte met die van de molenvereniging. Het zou alleen even schuiven worden met onze beoogde lokatie.

Op 5 april 2011 kon René Vogels in hoogst eigen persoon beginnen met het uitgraven van de bouwleuf of liever gezegd bouwgat (afb. 2). De firma Van den Bouwhuijsen leverde de hekken om de bouwlokatie af te schermen. In de dagen erna was men druk doende met het aanbrengen van de folie en bewapening. Het gat werd eerst voor een deel opgevuld met zand. Het stellen van de centrale pijp en fundering storten volgde in de dagen erna. Op 14 april 2011 gingen de metselaars van firma Bouw Service Geffen aan de gang (afb. 3). Vanwege het mooie weer die dag ging dit allemaal erg vlotjes en was het metselwerk vroeg in de middag klaar en droogde mooi op. Een week daarna is er ook een koker met gegevens over deze kollerengang in het doodbed (de stenen of metalen vloer van een koller-gang) meegestort met het zand. Het doodbed werd, nadat het metselwerk klaar was, half afgevuld met schoon metselzand en een dag daarna met 200 liter water ingewaterd. Dit werk is ook verricht door de noeste arbeid van René Vogels. De eerste gedachte was om 1 week daarna het metselwerk op te vullen met cement en deze in speciekuipen in een aanhanger te komen brengen. Echter, er was niemand in de vereniging die met zijn auto het ledig gewicht van 1200 kg kon trekken. Door onderhandelen met de firma Voets-Langeraap kreeg Dorry Derhaag het voor elkaar dat deze op 29 april 2011 het beton aanvoerde met een betonmixwagen. Voets-Langeraap deed dit bij wijze van schenking. Het vullen was op deze manier zo gepiept en André van Esch kon zich uitleven op het goed uitsmeren van de top-laag.

Achter de schermen was molenmaker Coppens (Bergharen) druk doende om het steenraam te maken waar de molenstenen in zouden komen te staan. Op 24 juni 2011 takelde de firma Van den Bouwhuijsen om 7.00 uur in de ochtend de stenen weg bij de standerdmolen, waarbij het kleine ongeluk zich voordeed dat een steen kantelde en op het fietspad terecht kwam. Hierdoor brak er een flink stuk af. De andere steen die werd weggehaald onthulde een verrassing. Hierin staat gegraveerd AO 1708 KT.

De stenen zijn dus nog veel ouder dan de koller-gang uit 1844. Die zelfde ochtend werd ook het steenraam door de firma Coppens aangevoerd. Nadat eerst een kleine reparatie aan de gevallen steen was uitgevoerd werden de stenen in het steenraam gehesen en op het doodbed geplaatst (afb 4). De maanden erna zijn besteed aan het afwerken van details zoals jaartallen (afb 5) in het steenraam en de gedenkplaat (afb. 6). Ook is het monument door de firma Van den Bouwhuijsen voorzien van een antigraffiti laag, om eventuele graffiti later snel te kunnen verwijderen. Op zondag 11 september 2011 is het monument onthuld door wethouder Mr. Huib van Olden tijdens Open Monumentendag voor het buitengebied. Het thema was in dit jaar “Hergebruik van materialen”. Op Open Monumentendag dit jaar was dat met deze kollerengang Rosolimonument zeer van toepassing. Die dag was in Rosmalen ook het Komfestival en een Open Dag in Perron 3. Hier was Heemkundevereniging Rosmalen ook aanwezig om o.a. uit te weiden over het nieuwe Rosmalens Molen Monument. Menigeen heeft die dag een bezoek gebracht aan de nieuwe aanwinst binnen Rosmalen.

Nu eenmaal dit project is afgerond is men zich gaan storten op een boek over de historie van de molens in Rosmalen.

Rob Hoogeboom

Bronnen;

René Vogels; Boschlogie III Module “Molens van ’s-Hertogenbosch” en persoonlijke anekdotes.

Arnold de Veer; Historisch onderzoek, archief van Heemkundevereniging Rosmalen

Bert van de Wijgert; aanvullend historisch onderzoek

Website; Vereniging Vrienden Molens van ’s-Hertogenbosch;

<http://www.boschemolens.nl/>

Foto's Rob Hoogeboom

Rusmollese Portretten (11) - Leo van den Broek

Leo zit nog op de bewaarschool en naast het winkeltje van Nel Plek zitten Driek d'n Braoier en Louwke de Pol, twee "ouwen van dagen". Het is 1950, plaats van handeling: 'n bankje in 'n bushok van de Zuid-Ooster vlak voor het oude Gemeentehuis.

Leo van den Broek

Als onze Rosmalense Wittekop langs komt lopen vragen ze: "Junkske luste 'n drupke!" Op het gretige jawoord van onze hoofdrolspeler uit deze aflevering zeggen de oudjes: "Handje open dan" en op hetzelfde moment sprietst Driek 'n straaltje pruimtabak in Leo z'n uitgestrekte handje. Dit is de oudste maar ook een minder prettige herinnering uit Leo zijn jeugd. Leo van den Broek werd op 28 juni 1944 geboren in het ouderlijk huis aan een karrespoor dat destijds Hondsborg heette, de doorgaande weg richting Sprokkelbosch. Zijn ouders waren Hein van den Broek en Leentje van Pinksteren. Leo was de middelste in een gezin van dertien

koters, waarvan er één kort na de geboorte overleden is.

"Wij waren in die jaren de armste mensen van Rosmalen" zegt Leo.

Na schooltijd werd er onderweg niet gedraald want je moest niet als laatste aan tafel komen wilde je nog wat chocoladeboter, een mengsel van margarine, cacao en suiker, op je brood kunnen smeren. Ook koeien-uier en botjes behoorden tot het menu van die tijd.

Als er romme gehaald moest worden bij Jan Heijmans aan het Sprokkelbosch dan werden er op de terugweg appels gejat en eieren uitgehaald.

Een welkome aanvulling op het karige rantsoen van alledag.

Vader Hein verdiende bij de Gruyter de kost door in Rosmalen de boodschappen af te leveren.

Het nostalgisch "snoepje van de week" vierde hoogtij in die dagen.

De grutterswaren werden in de trap-bakfiets in kisten vervoerd en Leo en zijn broers brachten de bestellingen in manden naar de klant waarna vader Hein ging afrekenen.

Op een zomerse zondag in juli toog de familie, vader, moeder en acht kinderen

met de inmiddels gemotoriseerde bakfiets naar de dierentuin in RHENEN.

De Gruijterfabriek

Vader had de wegenkaart niet goed bestudeerd en reed via Nijmegen en Arnhem naar RHE-DEN. Vader aan het stuur, moeder achterop met een stoelkussen onder de billen en de vrucht van het rijke roomse leven, acht kinderen, in de bakfiets.....dat gaf veel bekijks op de “snelweg” van de vijftiger jaren. De hele dag gereden en.....geen dieren-tuin gezien.

Vader van den Broek

Duivenmelker

Vader Hein was duivenmelker en als een duif op de klep viel na een prijsvlucht dan moest de gummi-ring zo snel mogelijk geklokt worden. Slechts een enkeling was in het bezit van zo'n kostbare duivenklok.

Ties de Veer had er een en omdat vader Hein met het ringetje de afstand naar sportvriend Ties moest overbruggen kreeg hij een korting op de door zijn duif geklokte tijd van vijf minuten. Daar zat muziek in want vader Van den Broek gaf zijn zoons een hardlooptraining waar Troy Douglas en de zijnen jaloers op zouden zijn. Tijdens de training beloofde vader een Kwatta aan de snelste maar in de laatste tien meter spurte pa steevast naar de overwinning.

Als het er tijdens de wedstrijdvlucht op zondag werkelijk op aankwam sprintte

Leo met zijn broers in een zinderende estafette naar Ties de Veer.....

Om het kostbare gummi-ringetje niet te verliezen hielden onze atleten dat dingetje in hun mond.....totdat Leo het bewijs onverhoeds inslikte.....

geen prijs en Leo werd nooit meer opgesteld in de loopploeg.

Hangjongeren

Halverwege de jaren vijftig waren Leo en zijn

vrienden de voorlopers van het fenomeen hangjeugd. Plaats van handelen was de bushalte bij de meisjesschool; daar was het 's-avonds te doen.

De Mieke (Willy van Amelsvoort), de Ties (Rien van Uden alias de Veer), Ko en Ad van Liempt, Rini Kreij, de Boksen (Leo en broer Ton) en d'n Hoed (Leo Hoedemakers van het Nonnenpad) waren de kornuiten. “Avond aan avond en deur voor deur gingen wij belletje trekken” vertelt Leo. Er werden lege blikken vastgebonden onder de BBA-bus waarna men naar Bertus van de Westen rende om die bus rammelend en herrie-makend voorbij te zien rijden. Toen de gefopte chauffeur halverwege overstapte in de bus van zijn collega stonden onze jeugdige vandalen al klaar om de volgende bus van blikken te voorzien. Zij hadden niet op dezelfde chauffeur gerekend en vingen volgens de woorden van Leo “een flinke lel”.

Als ze bij Teunissen naast de Flip belletje gingen trekken werd het geheime wapen Rini Kreij ingezet, die was net zo rap als hij strand was. Teunissen wachtte de onverlaten op gehurkt achter de deur en vloog als een speer naar buiten (beroepsmilitair met conditie). Via d'n hof van de burgemeester ging het naar de pastorie, Rini zwenkte af naar links en Teunissen landde in het open riool dat de treksloot in die tijd was. Mister Harrie Coppens heeft vele vrije avonden opgeofferd om het baldadige groepje van de straat te houden. Hij leerde ons basketbal.....

“Discipline waren wij niet meer gewend, wij wilden de draak uithangen; van Harrie moesten we verplicht douchen en daar hadden we het niet op.”

Het was in die tijd wel spannend om Harrie tegen hem te zeggen want alleen

Jo van Nuland (Jup de Kees) mocht dat omdat hij bij Harrie's broer, Albert Coppens, werkte.

Rollen Rang

Bij bakker Nol van Zuijlen, tegenwoordig bloemstudio Floral Design, hing een automaat

met rollen Rang. Om deze lekkernij te bemachtigen moest er 'n kwartje in het apparaat worden geworpen. Als resultaat kreeg je 'n rol Rang met daarop 'n stuiver wisselgeld geplakt. Onze jonge onderzoekers, de gebroeders Ton en Leo van den Broek, hadden ontdekt dat wanneer je een cent hard in de gleuf sloeg er ook 'n rol met stuiver uit kwam; dubbele winst dus en als je deze truc verschillende keren herhaalde kon je

10 Cross sigaretten gaan kopen.

Ware het niet dat Nol van Zuijlen onder de toonbank op de loer lag en Leo in de kraag greep. Die verraadde niets totdat het hele politiekorps van Rosmalen, de agenten Verstappen en d'n Brok, met het gummknuppeltje dreigde. Deze "dreiging" bestond slechts uit het hard met deze knuppel op de tafel slaan.

Leo was hiervan dusdanig onder de indruk dat hij nog meer bekende dan hij in werkelijkheid had gedaan!

Gevolg: bende opgerold.

Wondermooie Mens

Als Leo over mister Westerlaken spreekt komen er mooie herinneringen naar boven: "ik hield er veel van, dat was 'n echte vriend".

Zijn gedachten gaan terug naar 1953 als er na de watersnoodramp veel internationale hulp aan Nederland wordt geschonken. Overtollige hulpgoederen

worden dan ook buiten het rampgebied uitgedeeld.

Er worden drie zakken met schoenen en kleren bij de familie Van den Broek afgegeven. Het zijn schoenen met houten zolen. "Ik ruik ze nog, het stonk naar kamfer" zegt Leo terwijl hij zijn neus veelzeggend ophaalt.

Het hele schoolplein komt deze schoenen uit het rampenfonds aanschouwen,

Leo wordt uitgelachen en er vallen rake klappen totdat.....Mister Westerlaken voor de klas uitlegt dat Leo de trotse bezitter van de meest moderne echte Amerikaanse modeschoen is.

mister Westerlaken

En moeder Van den Broek verkoopt binnen 'n mum van tijd een hele zak van deze schoenen. Uit arrenmoede is zij gestart met een schoenenwinkel, waarbij zij 15 paar in consignatie kreeg van Willemke van Gemert.

Sommige klanten kochten bij haar zogenaamde Ford-schoenen voor de kinderen. Door het beperkte assortiment gebeurde het wel eens dat deze stappers eigenlijk te klein van maat waren. "Die lopen ze wel uit, Leentje" zei men dan. "Alleen maar om het ons moeder te gunnen" weet Leo. Vader was in 1959 overleden, nog maar 51 jaar oud, en de opbrengst van de schoenenverkoop was letterlijk en figuurlijk broodnodig.

"Plèkstelen" kreeg onze deugniet vaak van

Mister Westerlaken. Dit woord werd gebruikt voor de opvoedkundige tik die hij uitdeelde. Het slachtoffer legde zijn ene wang op de knie van de mister, zodat deze een goede ondergrond had voor een tik op de andere wang.

“Boven op de zolder van de jongensschool moest ik doen alsof hij me keihard afsloeg: “Auw, auw, niet doen, hou toch op, genade” jammerde ik dan als afschrikwekkend voorbeeld voor de hele klas.

Als beloning voor deze komedie was er altijd een extra Kwatta voor Leo of een gebakje van bakker Van Zuijlen.

Soms moest men voor straf naar het huis van de mister in Den Dungen, d'n hof schoonmaken. De Witte van Woutjes was een broer van de mister en van beroep bakker.

Straf in Den Dungen betekende pure verwennerij, de jongens aten zich klem aan het overheerlijke gebak.

“Geen wonder dat er zeker vijftig oud-leerlingen op de begrafenis van deze rechtvaardige mister en mooie mens waren” overpeinst Leo.

Toen Leo tegenover de jongensschool aan de Schoolstraat woonde was hij een keer zijn hond kwijt. “Wij hebben de beschikking over 500 rechercheurs” zei de mister en binnen de kortste keren werd zijn favoriete huisdier thuisbezorgd.

Middelbare School

“Nee, een middelbare school kwam niet ter sprake, ik was veertien toen ik bij de Gruyter

begon, in de fabriek bij de veemarkt”

Al zijn vrije tijd bracht Leo door bij Hendrik van Uden, waar hij op de boerderij mee hielp. Zijn beloning was drie gulden en vijftig cent per week.

Als hij voor Gradje Heijmans werkte mocht hij als beloning op d'n hit paardrijden samen met Broer Kieviet en Ad van Liempt.

Daarna werd hij leerling-timmerman bij Ies Schippers, waar hij met de bakfiets hout en kozijnen moest vervoeren omdat niemand anders dat wilde doen.

Vervolgens gaat hij aan de slag als rijder bij Wilson limonadefabriek.

Als deze failliet gaat stapt hij over naar Wim Vos, internationaal transport en maakt hij grote tours op de bus van Lion Cars.

In zijn hoedanigheid van kippenslachter bij Toon van den Heuvel op de Kruisstraat leert hij zijn Wil kennen. Op de muziek uit een ouderwetse pick-up swingden zij op hun eerste hoesparty. Een fles zoete Samos-wijn en gebakken haantjes verhoogden de feestvreugde.

Samen begonnen Leo en Wil een café in de Reek en vanaf 1975 hadden zij een slijterij/drogisterij en later een bloemenzaak in het Verguld Perdje aan de Schoolstraat.

Bij de opening van de zaak kreeg Leo van Mister Westerlaken een enveloppe met daarin een tientje en de tekst: “Ik hoop dat gij evenveel tientjes beurt als plèkstelen!”

Na een kortstondig avontuur aan het Kalvertshaus in Duitsland zijn Leo en Wil weer teruggekeerd in ons eigen durpke.

Tweede Wereldoorlog en het onderwijs

Gerrit Mol

Af en toe begin ik wel eens aan het opnieuw opruimen van onze zolder. Dan vind je soms interessante zaken. Zo vond ik onlangs een brief van A.F. Diepen, bisschop van 's-Hertogenbosch, gericht aan de Voorzitters der R.K. bijzondere Schoolbesturen in het Bisdom van 's-Hertogenbosch. De brief is gedateerd in November 1940. De tekst luidt als volgt:

Het feit heeft zich voorgedaan, dat het hoofd en een onderwijzer eener R.K. School voor U.L.O. op last van de Deutsche autoriteiten zijn gearresteerd. Vermoed wordt, dat deze arrestaties geschied zijn, ofwel omdat de onderwijzer op 17 October j.l door de leerlingen het Wilhelmus heeft laten zingen en het hoofd bij de behandeling van Indië zou hebben gezegd, dat de wettige regering van Indië in Londen zetelt, ofwel omdat het hoofd mede aansprakelijk wordt gesteld voor de gedragingen van het overige personeel.

Ook is het voorgekomen, dat door de Sicherheitspolizei in de klassen eener school een onderzoek is ingesteld, of zich in de lessenaars en schooltasschen voor de Duitschers aanstootelijke liedjes en versjes bevonden.

In het belang zoowel van het personeel zelf als van de school en geheel het bijzonder onderwijs geven Wij Uw bestuur in overweging het personeel Uwer school er nadrukkelijk op te wijzen, dat het de noodige voorzichtigheid betrachte en niet –geheel onnoodig- handelingen stelt, waaraan de Bezettende Overheid aanstoot kan nemen.

Tot zover deze brief. Mij valt op dat de bisschop eerst spreekt over de wettige overheid en vervolgens diezelfde regering “Bezettende Overheid” noemt.

Annaschool te Hintham anno 1942. Naast de Annaschool zien we nog de woning voor het hoofd de school. Deze woning werd totaal verwoest. Coll. Henk de Werd.

In diezelfde oude doos op zolder vond ik een brief van het Bestuur der R.K. Bijzondere Lagere School te Hintham, waarbij dit bestuur “in verband met de verplichte invoering van het leervak Duitsch op 1 April a.s.” beleefd verzoekt toestemming te verlenen tot de aanschaf van:

“40 ex. Deutsches Lehr- und Lesebuch für die Niederländische Volksschule, door G.F.E. Blijdenstein und K.G. König, à f 1,75

1 ex. Toelichting voor den onderwijzer

1 ex. Campagnes Woordenboek der Deutsche Taal.”

Deze brief is van maart 1942.

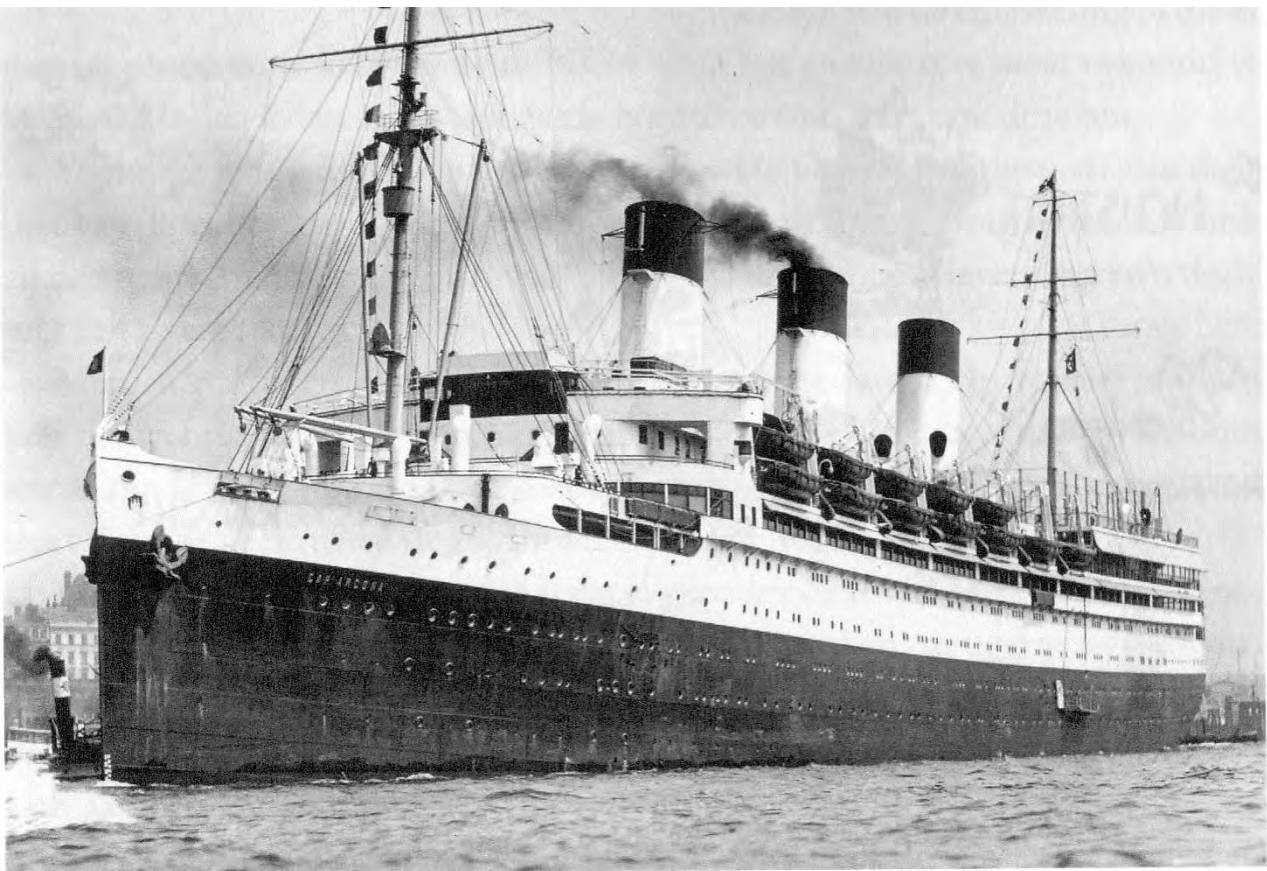
De ramp in de Lübeckerbocht

Gerrit Mol

Dit voorjaar verscheen het boek “De ramp in de Lübeckerbocht”, dat als ondertitel meekreeg: Nederlanders in Neuengamme. Het verschijnen van dit boek is voor Rosmalen van belang, omdat twee van de 7000 slachtoffers die bij deze ramp omkwamen, afkomstig waren uit Rosmalen. We plaatsen hier hun namen en nadere gegevens, letterlijk geciteerd uit het boek.

Gerardus (Gred) van Gerven wordt op 8 februari 1910 in Rosmalen geboren. Hij is Rooms Katholiek. Hij woont als vrijgezel bij zijn moeder en werkt op de familieboerderij in Rosmalen

(Maliskamp). Op 7 juli 1944 wordt hij hier gearresteerd door twee Duitsers en twee Nederlandse collaborateurs, onder wie de beruchte “De Kin” die op 8 augustus wordt geliquideerd in de Kerkstraat te ‘s-Hertogenbosch. Zij hebben voor de tweede keer niet de gezochte onderduikers gevonden, maar nu wel een stuk van een vergeten oude radio. Daarvoor willen ze moeder Van Gerven, Geerdina van der Heijden, arresteren. Gred biedt zich in haar plaats aan. Via het huis van bewaring in ‘s-Hertogenbosch, waar hij tot 18 juli zit, wordt hij gedetineerd in Kamp Amersfoort. Op 14 oktober komt hij in Neuengamme aan. Hij overleeft tewerkstelling op de steenfabriek

De Cap Arcona voor de oorlog. Foto Hans Hartz. Deutsches Schifffahrtsmuseum, Bremerhaven.

Gred van Gerven

in Neuengamme en in het buitenkamp Meppen-Dalum, van januari tot eind maart. Hij komt om bij het bombardement op de Cap Arcona op 3 mei 1945, 35 jaar oud.

Gerardus van Boxel is geboren op 10 februari 1913 te Rosmalen. Hij wordt musicus te 's-Hertogenbosch. Hij is gehuwd. Op 2 juni 1943 wordt hij hier gearresteerd wegens clandestien slachten. Tot 11 oktober 1944 verblijft hij in Kamp Amersfoort. In Neuengamme komt hij aan op 14 oktober. Hij komt om bij het bombardement op de Cap Arcona en de Thielbeck, 32 jaar

oud.

Het boek "De ramp in de Lübeckerbocht" verdient om nog een andere reden Rosmalense belangstelling. Een van de redactieleden van het zeer lezenswaardige boek is namelijk Rosmalenaar Wil van den Elzen. Achter de schermen heeft ook diens vrouw Diny zeer veel werk verzet in het verzamelen van gegevens en het verzorgen van allerlei zaken rond de redactievergaderingen. In de illustratieverantwoording lezen we: "Ad van den Elzen heeft op vrijwillige basis kaarten getekend of bewerkt." Gelukkig heeft Ad het verschijnen van het boek nog mee mogen maken. Hij overleed immers in het begin van deze zomer.

Tot slot nog in het kort iets over de gebeurtenissen die in dit boek, onder eindredactie van S.P. Geertsema, beschreven worden. Tijdens het Britse bombardement op de drijvende concentratiekampen Cap Arcona en Thielbeck kwamen ruim 7000 mensen om onder wie meer dan 300 Nederlanders. Die ramp in de Lübeckerbocht, een baai in het zuidwesten van de Oostzee, vond plaats in de allerlaatste fase van de Tweede Wereldoorlog in Europa. De uiterst gewelddadige doodstrijd van het naziregime bestond uit een complete chaos van Duitse achterhoedegevechten, geallieerde bombardementen en zinloze verplaatsingen van tienduizenden concentratiekampgevangenen. Op twee van de drie schepen in de Lübeckerbocht die op 3 mei 1945 door Britse gevechtsvliegtuigen bestookt werden, bevonden zich voornamelijk gevangenen uit concentratiekamp Neuengamme, ongeveer 25 kilometer ten zuidoosten van Hamburg, en zijn vele nevenkampen.

Het boek "De ramp in de Lübeckerbocht" is verkrijgbaar bij elke boekhandel onder ISBN nummer 9789461052728.

Voor u gehoord 61

Harry Coppens

Tekeningen: Henk de Laet

Es d'n dieje pestoor wurdt dan kalft d'n os.
(Die geestelijke functie wordt voor hem onmogelijk geacht.)

Ge het minstes twee meugelikhede in oew leeve:
Ge kunt vrijgezel blèijve en oew ellèndig vuule, of
ge kunt trouwe en wense dè ge dood waart.

Alt volk onder skolk.
(Weer in verwachting.)

Op 'n fisje zin 't een vrouwke teege de aander: "Hedde gè dieje trouwring niej òn de verkeerde vinger?"
"Ja," waar 't antwoord, "Ik ben mi de verkeerde mins getrouwd."

'n Dame plòtste 'n advertènsie in de rubriek 'Echtgenoot gezocht'. D'n dag d'rop krieg ze honderd brieve mi de bódschap: "Ge meugt de mènne hebbe."

'n Vrouw is niej komplete vurdè ze getrouwd is....Dan is z e d'r pas mi klaor.

Wanneer 'n vrouw oewen echtgenoot afvat, is d'r gin beetere wraak dan heur hum te laote haauwe.

'n Jungske vroeg z'n vòdder: "Pap, hoeveel kost 't nou um te trouwe?" Vòdder antwoordde: "Dè weet ik nog niej jonge, d'r komme alle daag nog reekeninge bè."

Unne jonge vreugt vòdders: "Is 't waor pap, dè in sommige Afrikaanse lande de manne hulliej vrouwe niej kenne, vurdè ze d'r mi getrouwd zèn?" Dè gebeurt zoo in alle lande, jonge."

D'r waar'n wijs vrouwke, dè zin: "Ik heb nooit geeweete wè echt geluk waar tot ik trouwde...en toen waar 't te laot."

D,n inne kammeraod teege d'n andere: "Mèn vrouwke is unnen engel!"
D'n andere: "Dè geluk maag ik niej hebbe; de mèn leeft nog."

Es ons moeder vruger erges hinne moes wè wij niej moege weete, dan zin ze mistal: "ik gò nor Bommelskonte, 'n uur achter de hel."

Es er kèinder waare diej net es d'r auwlui niej deugde, dan zin ons opoe: Wè van eksters kùmt, dè huppelt."

Wè unnen hond verdient mi holle, verliest iej mi pisse.

"Alles kan," zin 't wèfke, "behalve unne naakende mins in z'n tès vuule."

"Mamma, ik heb zón jeuk."

"Dè kan niej durske, dè krèdde pas ès ge achttien bent."

Och durske, skreuw mar niej; d'r zèn meer konte ès kerke.
(Gezegd wanneer een vrijage over is.)

Ze komme mi de gest ès 't brood al in de oven ligt.

Ik kan d'r hul slècht tege ès d'r iemes beweert dè ik niej tege kritiek kan.

Wè God niej gift, dè gift 'n deuske.

(Gezegd van iemand die make- up gebruikt.)

Vruger moest er bè 'nen dooie dur de buurt ge- waakt worre. 't Lijk laag thuis opgebaard en dè waar buurplicht. Er waare d'r veul diej toch wel 'n bietje bang waare mi 'nen dooie in huis en er wier dik 'n bietje gebid en veul gepruufd um d'r èige wè moed in te drinke. En naormaote ze meer dronke, wiere de verhaale sterker. Zo zaate er ins twee te waake bè 't lijk van Driekske van Keeskes diej vruger nooit lang dreug stond, en zo ès iej zellef zin, altijd duizelig wier ès iej in 'n leeg glas kiek. Hij spietste er zogezeed niej in en hatterm liever ès d'n hëlligen olliej. Toen de fles sneevel zowè leeg waar, zin Peer teege Henke: "Hoe lang stù Driekske al niej dreug. Zöttiej iej gèire 'n slukske heb- be?" En toen zette ze Driekskes zowè recht en goe- te 'nen borrel in z'n kilsgat."Of zinnen dorst over

is of niej, 't is in ieder geval goed teege de piere,"zinne ze.

Wie unne kaol graaft vur 'n aander is lichelek grondwer- ker.

Omdat mijn schoonouders geen kinderen konden krij- gen ben ik nog steeds vrijge- zel.

Als je ouder wordt, wurt alles slechter, behalve het vergeten, dè wurt beeter.

Moeder Eskimo moet thuis bevallen, haar ijs is gebro- ken.

"Overdag werkt hij op kantoor," zei ze "en 's avonds op mijn zenuwen."

Het was mijn bedoeling slapend rijk te worden, maar ik kan de slaap niej vatten.

"Es we allemòl dezelfde smaak han, dan han we al- lemòl 't zelfde wijf," zin Driek.

Hij hi alted in 'n roestig ledikaantje geslaope. (Gezegd van iemand met rood haar.)

'n Stelleke reej in unne luukse waage over unne landweg. Ze waare bèij stil, want ze han nèt on- eenighèd gehad en gin van bèije wó iets toegeeve. Toen ze 'n groote wèij vurbè kwaame wor ammòl ezels, gèite èn verkes buite liepe, vroeg de mins mi 'ne gemeene laach: "Femie van aow?" "Ja," antwoordde ze aachtermekare, "ammòl ònge- trouwde schónfemie."

Ons jungske, 't bruurke van n jaor of aacht, ha 't ut gemakt mi twèè vriendinnekes."Mar toch" zin oma, "ze waare zeker erg bedroefd.?" "Bende gek," zin ons mènneke. "ze wisse nog niej ins dè 't òn waar."

Ze hi ut alle deuskes gesnuft. (Veel vrijers gehad.)

Ze kunne beter over oew praote ès over oew luije. (Ze kunnen beter over je roddelen dan je begraven.)

Unne golfbal is iets vur maansvolk dè vort te oud is um erres anders aachteròn te loope

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN

DANKT ZIJN SPONSORS

Boundless Business Consultancy	Heihoeven 53	5244 GK	Rosmalen
Woningstichting De Kleine Meijerij	Weidestraat 2	5241 CB	Rosmalen
Donatus Ond.Verz. Maatschappij	Hoff van Hollantlaan 8	5243 SR	Rosmalen
Timmers Bouwbedrijf bv.	Heikampweg 6	5249 JX	Rosmalen
P.Hoedemakers & Zn. bv.	De Grote Elst 40	5246 JP	Rosmalen
Apotheek Rosmalen-Berlicum	Oude Baan 9	5242 HT	Rosmalen
Dinos B.V,	Weidestraat 32	5241CB	Rosmalen
Ginderzande bv.	Raadhuisstraat 51	5241 BK	Rosmalen
Soos Satisfaction	Fort Alexanderstraat 31	5241 EX	Rosmalen
Dura Vermeer Bouw Rosmalen bv.	Stationsplein 1	5241 GN	Rosmalen
Dierenspecialzaak Nico van den Berg	Oude Baan 3	5242 HT	Rosmalen
Lambermont Groep	Burg. Wolterstraat 1	5241 EM	Rosmalen
Piels bv. Technisch Installatiebedrijf	Vinkenveld 6a	5249 JP	Rosmalen
Sanidrome Van Grinsven bv.	Stadionlaan 167	5246 JT	Rosmalen
Gebr. Voets Weg- en Waterbouw	Vinkenveld 4	5249 JP	Rosmalen
De Kentering	Dorpsstraat 54	5241 ED	Rosmalen
Car-O-Tech	Hoogstraat 5	5258 BA	Berlicum
v.d.Weide Holding	Pastoor de Leijerstraat 5	5246 JA	Rosmalen
Bouwbedrijf van Niftrik	Friezenstraat 2	5249 JS	Rosmalen
Bouwmans Oliehandel bv.	West eind 2	5245 NL	Rosmalen